

LÄROPLAN FÖR FÖRSKOLEUNDERVISNINGEN PÅ SVENSKA I ESBO

Från och med 1.8.2023

Innehåll

INLEDNING	2
1 FÖRSKOLEUNDERVISNINGENS UPPDRAG OCH MÅL.....	4
1.1 Värdegrunden	5
1.2 Synen på lärande.....	7
1.3 Mångsidig kompetens i förskoleundervisningen	7
Förmåga att tänka och lära sig.....	9
Kulturell och kommunikativ kompetens	9
Vardagskompetens	9
Multilitteracitet.....	10
Digital kompetens	10
Förmåga att delta och påverka	10
2 Verksamhetskultur som stödjer växande och lärande	11
2.1 Principer för utvecklandet av verksamhetskulturen.....	11
Gemensam förskoleundervisning för alla	11
Glädje av lärande och insikt	12
Barnet som delaktig aktör i sitt eget liv	12
Välbefinnande och en trygg vardag.....	13
Ansvar för miljön och en hållbar framtid	13
2.2 Lärmiljöer i förskoleundervisningen	14
2.3 Samarbete i förskoleundervisningen och vid övergångarna	15
Samarbete inom förskoleundervisningen	15
Samarbete med vårdnadshavarna	15
Samarbete vid övergångarna.....	17
Samarbete med andra parter	18
3 Principer för förskoleundervisningen	18
3.1 Mångsidiga arbetssätt	18
Sammanhållen förskole- och nybörjarundervisning	19
3.2 Utvärdering som stöd för undervisningen och lärandet.....	20
Utvärdering av barnets välbefinnande, växande och lärande	20
Utvärdering och utveckling av förskoleundervisningen.....	21
3.3 Gemensamma mål för undervisningen förverkligas genom lärområden	22
Mina många uttrycksformer.....	24
Språkets rika värld	25
Jag och vår gemenskap.....	27
Jag utforskar min omgivning	28
Jag växer och utvecklas.....	30
3.4 Specifika frågor angående språk och kultur	32
4 Stöd för barnets växande och lärande.....	33

4.1 Principerna för stöd.....	33
Plan för barnets lärande.....	34
4.2 Samarbete med vårdnadshavare i samband med stöd	34
4.3 Allmänt stöd	35
4.4 Intensifierat stöd.....	35
Plan för barnets lärande inom intensifierat stöd	36
4.5 Särskilt stöd	36
4.6 Stödformer som fastställs i lagen om grundläggande utbildning	38
Specialundervisning på deltid	38
Tjänster och särskilda hjälpmedel som förutsätts för att kunna delta i undervisningen.....	38
Placering i förminskad/integrerad förskolegrupp (Finno daghem).....	39
Elevvård som stöd	39
Förlängd läroplikt	39

Godkänd i nämnden Svenska rum 22.10.2015.

- ändring 28.1.2016 i kap. 1.3
- ändring 16.6.2022 i kap. 1, 2.1 & 5.2
- ändring 15.6.2023 kapitel 5 borttaget

INLEDNING

Förskoleundervisningen är en del av Esbo stads tjänster för småbarnspedagogik. Förskoleundervisningen anordnas i linje med de nationella normerna och läroplanen för förskoleundervisningen. Nämnden Svenska rum i Esbo godkänner på basen av grunderna för förskoleundervisningens läroplan 2014 den kommunala läroplanen för förskoleundervisningen på svenska.

Den kommunala läroplanen innehåller enhetsvisa läroplansdelar som förskolorna gör upp i enlighet med läroplansgrunderna och den kommunala läroplanen. De enhetsvisa delarna godkänns av undervisningschefen. Förskolenheterna gör upp en läsårsplan på basen av läroplanen för förskoleundervisningen, som även godkänns av undervisningschefen årligen.

Delar av den kommunala läroplanen har gjorts i samarbete med den finska småbarnspedagogiken och utbildningen. Personalen inom småbarnspedagogiken, förskoleundervisningen och den grundläggande utbildningen har haft möjlighet att kommentera texterna i den kommunala läroplanen. Det har ordnats möjlighet för vårdnadshavare och kommuninvånare att delta i skapandet av förskolans läroplan i samband med en elektronisk förfrågan som gjordes i samarbete med den finska småbarnspedagogiken och utbildningen. Barnen har hörts under våren 2015, bland annat genom givna uppgifter i förskolan. Vårdnadshavarnas och barnens delaktighet betonas speciellt i enheternas eget läroplansarbete.

De delar i läroplanen som behandlar elevvården och samarbetet med vårdnadshavarna har uppgjorts i samarbete med social- och hälsovårdssektorn. Representanter för social- och hälsovården har haft möjlighet att kommentera de kommunala texterna i läroplanen för förskoleundervisningen. Ledningsgruppen för barn och ungas välmående, som representeras av personer inom småbarnspedagogiken, utbildningsväsendet och social- och hälsovårdsväsendet, ansvarar för elevvårdens gemensamma planering, utveckling, handledning och utvärdering på kommunnivå.

Esbos kommunala läroplan för förskoleundervisningen på svenska görs i elektronisk form och publiceras på Esbo stads hemsidor.

Läroplanen för förskoleundervisningen på svenska kompletteras bland annat av följande planer: Läroplanen för vård, fostran och lärande (småbarnspedagogik), läroplanen för den grundläggande utbildningen, handbok för ordnande av stöd och elevvård, plan för att främja barns och ungas välfärd och Svenska bildningstjänsters plan för hållbar utveckling.

Texten med grå bakgrund är direkta citat ur grunderna för förskoleundervisningens läroplan 2014. De övriga texterna definierar de gemensamma riktlinjerna för förskoleundervisningen på svenska i Esbo. Tillsammans bildar dessa den kommunala läroplanen för förskoleundervisningen på svenska i Esbo. De enhetsvisa delarna i läroplanen är markerade med rutor.

1 FÖRSKOLEUNDERVISNINGENS UPPDRAG OCH MÅL

Förskolan är en viktig tidsperiod i barnets liv. Förskoleundervisningen ska planeras och genomföras så att barnen har möjlighet att bli inspirerade, experimentera och att lära sig nytt. Barnens utveckling inom de olika kunskaps- och färdighetsområdena breddas genom att de agerar och är aktiva och leker i månsidiga lärmiljöer. I förskoleundervisningen ska barnen ges tillfälle att kommunicera på olika sätt och att stärka sina sociala färdigheter. Målet är att barnen lär sig att värdesätta att alla människor är likvärdiga och att de själva är unika.

Småbarnspedagogiken inklusive förskoleundervisningen och den grundläggande utbildningen ska med tanke på barnets utveckling och lärande bilda en logiskt framskridande helhet som lägger grund för ett livslångt lärande. Förskoleundervisningens centrala uppdrag är att främja barnets förutsättningar att växa, utvecklas och lära sig. Undervisningen ska utgå från barnet. Undervisningens uppdrag är att stärka barnets positiva självbild och uppfattning om sig själv som lärande individ. Förskoleundervisningen ska utvecklas enligt principen om inkludering. Förskoleundervisningen har stor betydelse när det gäller att på ett tidigt stadium upptäcka behov av stöd för växande och lärande, att ge stöd och samtidigt förebygga svårigheter.

Vid planering och anordnande av samt beslutsfattande om förskoleundervisning ska barnets bästa i första hand beaktas.

Enligt lagen om grundläggande utbildning är målet för förskoleundervisningen att stödja barnens utveckling till humana människor och etiskt ansvarskännande samhällsmedlemmar och att ge dem sådana kunskaper och färdigheter som behövs i livet²⁴. Målet för förskoleundervisningen är enligt lagen att som en del av småbarnspedagogik förbättra barnens inlärningsförutsättningar. Förskoleundervisningen ska också främja bildning och jämlikhet och undervisningen ska ges på tillräckligt lika villkor i hela landet.

Barn som deltar i förskoleundervisning har rätt till en trygg och säker studiemiljö. Tryggheten och säkerheten ska beaktas i lärmiljöerna och i all verksamhet i förskolan. En verksamhetskultur som bygger på ömsesidig respekt och omsorg och lärmiljöer som lämpar sig för förskoleundervisningen skapar goda förutsättningar för att barnen ska känna sig trygga och säkra. Barnen ska individuellt och i grupp handledas till att ta ansvar för sitt eget beteende och för att ingen i gruppen blir mobbad eller diskriminerad eller orsakar fara för någon annan

Förskoleundervisningen är målinriktad verksamhet. Målen för undervisningen fastställs enligt grunderna för läroplanen och den lokala läroplan som utarbetats utgående från läroplansgrunderna. Läroplanen ska inte fastställa gemensamma mål för barnens lärande. Individuella mål främjar barnens växande och lärande, och därför ska läraren diskutera varje barns individuella behov, önskemål och mål för lärandet med barnet och barnets vårdnadshavare. Förskolepersonalen ska planera undervisningen och utveckla lärmiljöerna utgående från dessa behov och önskemål.

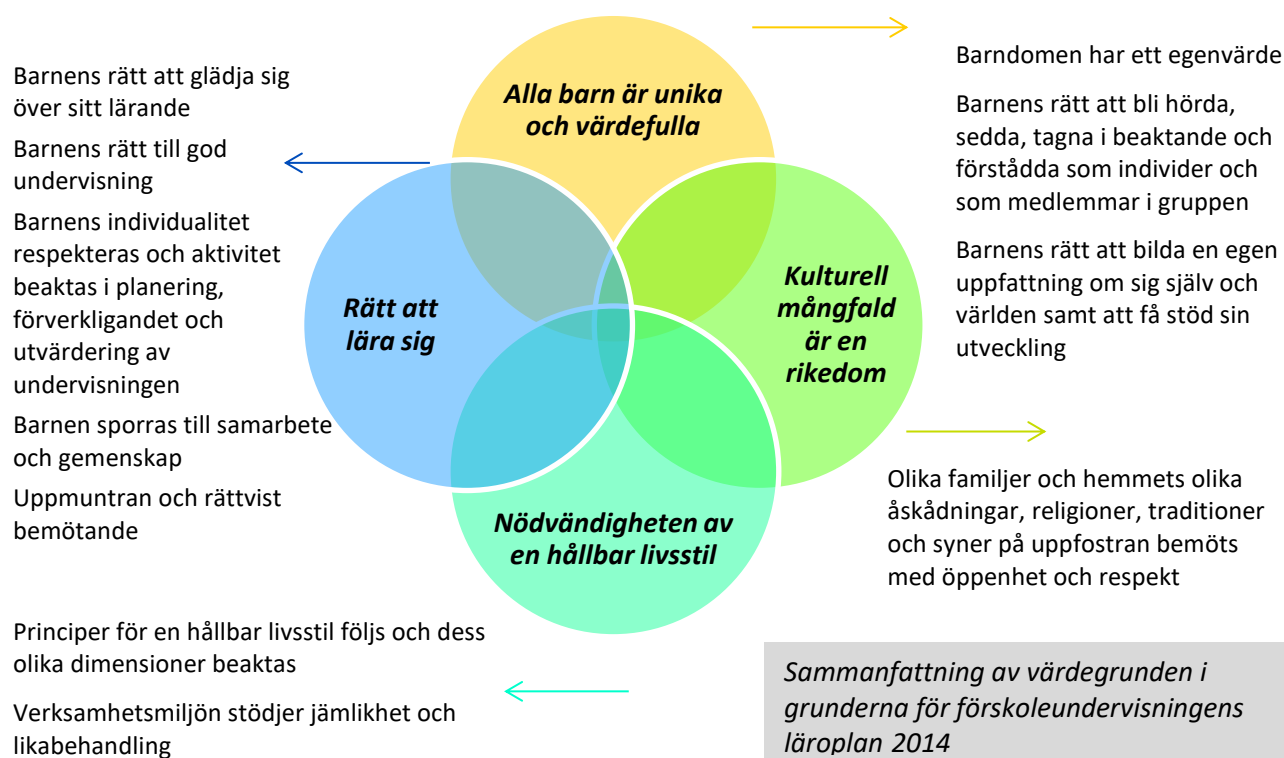
Barnet har rätt att få högklassig förskoleundervisning samt handledning och stöd för att gynnsamt utvecklas och lära sig. Undervisningen utvärderas och utvecklas systematiskt så att den är ändamålsenlig för barn i förskolegruppen. Samarbetsmöjligheter utanför förskolan beaktas i undervisningen. Den svenskspråkiga förskoleundervisningen har en särskild uppgift i att erbjuda en svensktalande miljö för förskolebarn samt möjlighet för barnen att uppleva och växa i den finlandssvenska kulturen och traditionen.

All förskoleundervisning på svenska i Esbo är kommunal, anordnas i daghemmen och leds av daghemsföreståndarna. Varje förskola gör en läsårsplan där de praktiska arrangemangen för läsåret definieras. Den avgiftsfria förskoleundervisningen omfattar i Esbo 760 h och anordnas vardagar kl. 9-13 under läsåret. Måltider, utevistelse m.m. ingår i förskoleundervisningen. Då förskoleundervisningen anordnas inom småbarnspedagogik ska också lag om småbarnspedagogik och förordningen om barndagvård tillämpas. Om barnet deltar i småbarnspedagogik utöver förskoleundervisningen ska dagen vara enhetlig ur barnets perspektiv. I Esbo ordnas den kompletterande dagvården huvudsakligen i samma grupp som förskoleundervisningen.

Enligt lagen om den grundläggande utbildningen är förskoleundervisningen obligatorisk för barnen. Vårdnadshavaren ska se till att barnen deltar i förskoleundervisningen eller annan verksamhet genom vilken målen för förskoleundervisningen uppnås. Då barnet har inlett förskoleundervisningen är utgångspunkten att barnet deltar i all verksamhet. Vårdnadshavaren och personalen som medverkar i anordnandet av förskoleundervisningen bär gemensamt ansvar för att barnen regelbundet deltar i förskoleundervisningen.

Läroplanen för förskoleundervisningen på svenska i Esbo är skriven utgående från de lagar och andra normer som styr anordnandet av undervisningen, grunderna för förskoleundervisningens läroplan 2014, de nyaste forskningsresultaten och resultat av utvecklingsarbete samt med beaktande av andra styrdokument som gäller barnets växande och lärande. Den ger gemensamma riktlinjer för planering, genomförande och utvärdering av förskoleundervisningen. Läroplanen är ett levande arbetsredskap för alla pedagoger som arbetar i förskolgemenskapen. Personalen i förskoleundervisningen diskuterar tillsammans läroplanen ur olika perspektiv och hur den tillämpas enhetsvis i syfte att skapa kvalitativ förskoleundervisning för varje förskolebarn. Hur läroplanen för förskoleundervisningen förverkligas följs upp som en del av enhetens utvärdering- och utvecklingsarbete.

1.1 Värdegrunden

Värdegrunden i förskoleundervisningen i Esbo bygger på de värden som finns beskrivna i de nationella grunderna för läroplanen för förskoleundervisningen samt på värden för Esbo stad som stadsfullmäktige beslutat om:

Esbo är invånar- och kundorienterad. I Esbo är det viktigt att det går bra i vardagen. De bästa resurserna i Esbo är invånarna, sammanslutningarna och företagen. Aktiva invånare och partnerskap garanterar resultatrika tjänster efter invånarnas behov.

Barnen, vårdnadshavare och personal fungerar tillsammans så att varje barn har bästa möjliga förutsättningar att växa, utvecklas och lära sig. Barn, vårdnadshavare och samarbetspartners är aktiva i att bygga upp förskoledagen tillsammans. Barnets lärostig från småbarnspedagogik och förskolan till den grundläggande utbildningen och vidare till andra stadiet byggs upp med barnet som utgångspunkt.

Personalen i förskoleundervisningen är initiativtagande i att bygga upp samarbete med vårdnadshavarna. Hemmen informeras regelbundet om hur och vad barnet lär sig i förskoleundervisningen. Barnen är aktiva i sin lärprocess och med dem förs diskussioner om lärande.

Esbo är en ansvarig föregångare. Esbo är fördomsfri, kreativ och öppen, ifrågasätter det rådande och har mod att göra saker annorlunda. Esbo utnyttjar forskning och internationell erfarenhet, utför försök och tål också att dessa misslyckas. Utvecklingen av Esbo är socialt, ekologiskt och ekonomiskt hållbar.

Vi är fördomsfria, kreativa och öppna för nya förfaringssätt. Vi använder forskningsresultat och erfarenheter av utvecklingsprojekt för att utveckla verksamheten. Vi undersöker och utvecklar aktivt vår egen verksamhet och lär oss av varandra. Vi vill utnyttja innovativa arbetssätt och redskap. Vi utvecklar speciellt nya digitala lärmiljöer, som möjliggör lärande oberoende tid och plats.

Social, ekologisk och ekonomisk hållbarhet är både ett mål för fostran och en princip som styr all verksamhet. Barnen handleds att göra medvetna val ur ett hållbart perspektiv.

Barnets ses som en aktiv och kompetent individ som har lust och förmåga att fungera i interaktion med andra. Läraren söker tillsammans med barnen för dem naturliga sätt att arbeta och lära sig samt utvecklar sin undervisning för att motsvara dessa.

Esbo är rättvis. Vi handlar öppet, rättvist, jämlikt, jämställt, humant och tolerant.

I förskoleundervisningen bemöts alla med respekt. I gemenskapen skapas en gemensam uppfattning om respektfullt bemötande. Genom att vara rättvisa och positiva fungerar de vuxna som goda förebilder för barnen.

Alla barn och deras familjer har samma rättigheter, skyldigheter och lika värde. Barnen växer och utvecklas i en psykiskt och fysiskt trygg miljö, där var och en har möjligheter att lära sig och att lyckas. Tanken om barnets bästa styr verksamheten.

Värdegrunden diskuteras regelbundet i förskolan. Via diskussioner skapas en gemensam syn på

hur värdegrunden tillämpas i praktiken.

1.2 Synen på lärande

Barn tillägnar sig nya kunskaper och färdigheter genom växelverkan med andra barn, lärare, olika grupper och den närmaste omgivningen. Lärande är en helhetsbetonad process som inbegriper handlingar, känslor, sinnesförmågor, fysiska upplevelser och tankar. Det väsentliga i lärandet är att barnen själva är aktiva och litar på sina möjligheter som lärande individer. Också barnens vilja och tilltagande förmåga att samarbeta har betydelse för lärandet. I förskoleundervisningen lär sig barnen genom att leka, röra på sig, utforska, utföra små arbeten, skapa och uttrycka sina upplevelser. Positiva känsloupplevelser, glädje och nyskapande verksamhet främjar lärandet och sporrar barnen att utveckla sin kompetens.

Utgångspunkten för lärandet är barnets tidigare erfarenheter och kunskaper. Det är viktigt att nya kunskaper och färdigheter har anknytning till barnens vardag och erfarenhetsvärld. Genom handledd verksamhet och lek i förskolan får barnen lära sig att samarbeta med andra och att ställa upp individuella och gemensamma mål. I verksamheten ska man lyssna på barnen, höra deras åsikter, diskutera med dem och stödja dem att ta hänsyn till andra. På det viset upplever barnen att de är en del av gruppen och gemenskapen. Målet är att nya kunskaper och färdigheter väcker barnens lust att lära sig mera.

I förskoleundervisningen i Esbo kompletteras beskrivningen av synen på lärande i läroplansgrunderna med ett perspektiv av positiv pedagogik. Genom att identifiera och utnyttja de styrkor barnen har förstärks barnens tro på sin egen förmåga. Uppmuntrande handledning och respons ökar barnens tro på sina egna möjligheter, som främjar intresset att lära sig och viljan att utvidga och fördjupa sitt eget kunnande.

1.3 Mångsidig kompetens i förskoleundervisningen

Med mångsidig kompetens avses en helhet som består av kunskaper och färdigheter, värderingar, attityder och vilja. Kompetens innebär också förmåga att använda sina kunskaper och färdigheter på det sätt som situationen kräver. Utvecklingen av mångsidig kompetens börjar i den tidiga barndomen och fortgår hela livet. Den stärks successivt under lärtiden genom studier inom olika kunskaps- och färdighetsområden, vardagliga aktiviteter och kommunikation. Behovet av mångsidig kompetens framhävs när den omgivande världen förändras. Att växa som människa, att studera och arbeta samt att fungera som samhällsmedborgare förutsätter både nu och i framtiden en bred kompetens som överskrider gränserna mellan olika vetenskapsområden.

Uppdraget att utveckla mångsidig kompetens ska beaktas i all verksamhet i förskolan: vid utvecklandet av verksamhetskulturen och lärmiljöerna samt i det fostrande arbetet och i undervisningen. Uppdraget grundar sig på principen i statsrådets förordning om att se undervisningen som en helhet. Detta förutsätter målmedvetet arbete och utvärdering av hur målen uppnås samt samarbete mellan förskoleundervisningen och den grundläggande utbildningen.

Utvecklingen av mångsidig kompetens främjar barnens växande som individer och som medlemmar i sin grupp. De olika delområdena inom mångsidig kompetens stödjer barnens förmåga att rikta in sig

på livslångt lärande och lägger grund för en hållbar livsstil. I förskoleundervisningen ska tyngdpunkten ligga på de sociala och kulturella dimensionerna av hållbar livsstil.

Arbetsätten i förskolan, hur lärmiljöerna utformas och hur barnens lärande och välbefinnande stöds påverkar utvecklingen av mångsidig kompetens i högre grad än innehållet i undervisningen.

Grunden för mångsidig kompetens läggs redan i småbarnspedagogik och förskoleundervisningen. Utvecklingen fortsätter systematiskt genom hela den grundläggande utbildningen vidare till andra stadiet. Förutsättningarna för utveckling av mångsidig kompetens stärks i takt med att barnen utvecklas.

Mångsidig kompetens är inom förskoleundervisningen beskrivet utifrån sex kompetenser som har flera beröringspunkter med varandra. Förskoleundervisningen på svenska i Esbo betonar särskilt att den digitala kompetensen är starkt anknuten till de övriga fem kompetenserna.

I planeringen av undervisningen ska läraren alltid se till att undervisningen kommer att främja utveckling av mångsidig kompetens hos barnen. Under förskoleåret följer läraren följer upp utvecklingen av mångsidig kompetens hos varje barn. En stomme för att beakta de olika kompetensområdena i planeringen har utformats som bilaga till läroplanen. I planen för barnets lärande beaktas även utvärdering och utveckling av målen för mångsidig kompetens.

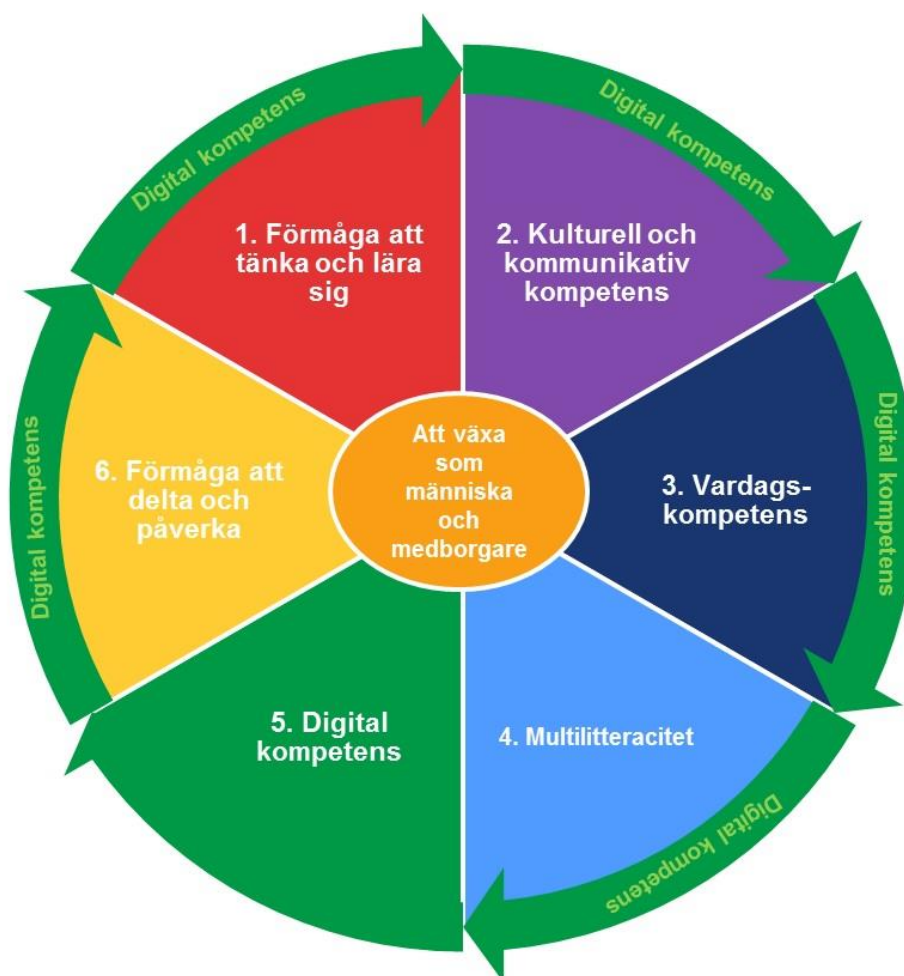

Bild 1 Mångsidig kompetens, betoning inom förskoleundervisningen på svenska i Esbo

Förmåga att tänka och lära sig

Tänkandet och färdigheten att lära sig utvecklas genom kommunikation och skapar förutsättningar för utvecklingen av övriga kompetenser och livslångt lärande. Mängden information, som hela tiden uppdateras, förutsätter förmåga att tillägna sig ny kunskap och att kunna styra sitt lärande. Strukturering av information och skapande av ny kunskap förutsätter kreativt och kritiskt tänkande. Förskoleundervisningens uppdrag är att uppmuntra och hjälpa barnen att utveckla sin förmåga att tänka och lära sig och att stärka barnens tro på sitt eget kunnande.

Barnens minne och fantasi ska utvecklas med hjälp av till exempel ramsor, musik och drama. Lekar, spel och olika problemlösnings- och forskningsuppgifter ger barnen upplevelser samt möjligheter att känna glädje över att inse och upptäcka nya saker. Mångsidig motion och perceptionsmotoriska övningar stödjer barnens lärande. Barnen ska uppmuntras att pröva och lära sig också krävande saker, att fråga och ifrågasätta. De ska spöras att glädja sig när de lyckas och att uppmuntra andra och samtidigt att inte ge upp om de misslyckas. Arbetet dokumenteras och man diskuterar och utvärderar tillsammans med barnen hur man lyckats. Samtidigt ska barnen få hjälp med att bli medvetna om sina framsteg och sitt lärande.

Kulturell och kommunikativ kompetens

Att kunna kommunicera, uttrycka sig och förstå andra har stor betydelse för individens funktionsförmåga och välbefinnande i en mångkulturell värld. Förmågan att lyssna, känna igen och förstå olika synsätt kännetecknar god kommunikation och kulturella färdigheter. För att skapa positiva människorelationer och lösa problemsituationer på ett konstruktivt sätt förutsätts samarbetsförmåga. Förskoleundervisningen ska erbjuda barnen möjligheter att på ett tryggt sätt öva sin förmåga att kommunicera och uttrycka sig i kamratgruppen och med vuxna i närmiljön.

Barnen ska uppmuntras att lära känna och umgås med andra människor. Fester, lekar och aktiviteter som förutsätter samarbete ger barnen möjlighet att öva sig att uppträda i olika situationer och med olika människor. Barnen ska bemötas med respekt och lära sig att vara vänliga och uppföra sig väl mot andra. Tillsammans med barnen ska man bekanta sig med närmiljön och dess kulturella mångfald. Barnen ska lära sig att uppskatta sina egna och andra familjers traditioner och vanor. Utvecklingen av barnens språkmedvetenhet ska stödjas och barnen ska uppmuntras att uttrycka sig på olika sätt.

Vardagskompetens

Alla behöver kunna ta hand om sig själva, värna om sin hälsa och trygghet och använda teknik i vardagen. Det handlar om individens välbefinnande och att tillägna sig en hållbar livsstil. Förskoleundervisningen ska stärka färdigheter som hör samman med barnens välbefinnande och uppmuntrar dem att göra val som stämmer överens med en hållbar livsstil. Förskoleundervisningen ska också stödja barnen att förhålla sig positivt till framtiden.

Att lära sig att leva hållbart inverkar positivt långt in i livet och målsättningen är att barnen förstår sambandet mellan människans handlingar och miljöpåverkan. Genom att barnen får insyn i att deras egna val har betydelse och att de själva har möjlighet att påverka, kan de växa upp till ansvarsfulla medborgare.

I förskoleundervisningen ska barnen utifrån sina förutsättningar lära sig ta ansvar för sig själva och andra, för sina saker och den gemensamma miljön. Barnens vardagsrytm och betydelsen av måltider och vila ska tas upp i undervisningen och med vårdnadshavarna. Särskild vikt ska fästas vid

mångsidig och tillräcklig motion som en förutsättning för barnens lärande och välbefinnande. Med barnen diskuteras vad som inverkar positivt respektive negativt på deras välbefinnande. Barnen ska få lära sig att röra sig tryggt i trafiken. De ska uppmuntras att be om och söka hjälp vid behov. Tillsammans med barnen prövar man på tekniska lösningar och ger dem övning i att använda apparater och utrustning på ett tryggt sätt.

Multilitteracitet

Med multilitteracitet avses förmågan att tolka och producera olika slag av meddelanden. Multilitteracitet hänger nära samman med tanke- och kommunikationsfärdigheter och förmåga att söka, bearbeta, producera, presentera, bedöma och värdera information i olika miljöer och situationer. Informationen kan produceras och presenteras med hjälp av verbala, visuella, numeriska eller andra symbolsystem eller med kombinationer av dessa. Multilitteracitet omfattar olika former av läskunnighet, såsom grundläggande läsfärdighet, numerisk läskunnighet, bildkunskap och mediekunskap. Multilitteracitet har koppling till ett vidgat textbegrepp, enligt vilket texterna kan vara bland annat skriftliga, verbala, audiovisuella eller digitala. De olika områdena av multilitteracitet är grundläggande färdigheter ur individ-, samhälls- och arbetslivsperspektiv. Kompetens i multilitteracitet skapar grunden för övrigt lärande och övriga studier. Utvecklingen av multilitteracitet börjar redan i den tidiga barndomen och fortgår hela livet. Förskoleundervisningen ska tillsammans med vårdnadshavarna stödja utvecklingen av barnens multilitteracitet.

Barnen ska uppmuntras att undersöka, använda och producera olika slags texter eller uttrycksformer. På detta sätt övar sig barnen tillsammans att uttrycka sig och att leva sig in i de tankar och känslor som meddelanden väcker. Utvecklingen av barnens bildkunskap, skriv- och läsfärdighet och numeriska läskunnighet ska stödjas. För att småningom utveckla mångsidig läskunnighet behöver barnen en vuxen förebild, en rik textmiljö, kultur producerad av barn och kulturella tjänster avsedda för barn, såsom filmer, lekramsor och musik. Barnens delaktighet stärks i takt med att multilitteraciteten utvecklas. Samtidigt vidgas barnens värld, blir mera strukturerad och får nya betydelser.

Digital kompetens

Digital kompetens är en viktig medborgarfärdighet. Den behövs i barnens och familjernas vardag, för kommunikation mellan människor och för delaktighet i samhället. Digital kompetens är en del av den multilitteracitet och medie- och studiefärdighet som behövs i studierna och i arbetslivet. Förskoleundervisningen ska jämsides med vårdnadshavarna främja barnens digitala kompetens.

Barnen ska i undervisningen få bekanta sig med olika informations- och kommunikationsteknologiska verktyg, tjänster och spel. Barnens kommunikationsfärdigheter, färdighet att lära sig och deras begynnande skriv- och läsfärdighet ska stödjas med hjälp av informations och kommunikationsteknik. Barnens kreativa tänkande och samarbetsförmåga utvecklas när de ges möjligheter att själva testa och producera. Barnen ska handledas i att tillägna sig säkra och ergonomiska arbetssätt.

Förmåga att delta och påverka

Aktiv och ansvarsfull delaktighet och påverkan lägger grunden för en demokratisk och hållbar framtid. Det förutsätter att individen har förmåga och vilja att delta i den gemensamma verksamheten och litar på sina möjligheter att påverka. Barnen har rätt att bli hörda och att vara delaktiga i frågor som påverkar deras liv. I förskoleundervisningen ska man respektera dessa centrala demokratiska principer. Förskoleundervisningen ska stödja barnens småningom framväxande

förmåga att delta och påverka. Verksamheten i förskolan ska planeras, genomföras och utvärderas i samverkan med barnen, förskolepersonalen och vårdnadshavarna. När barnen är med och påverkar lär de sig samtidigt att uppfatta betydelsen av gemensamma regler, överenskommelser och förtroende.

Att bemöta barnen med respekt, ta hänsyn till deras tankar och ge dem möjlighet att vara tillsammans med andra barn och vuxna stärker barnens förmåga att delta och påverka. Barnen ska uppmuntras att hjälpa varandra och att vid behov be om hjälp. Det är viktigt att barnen upplever och vet att de som barn har rätt att få hjälp och skydd av vuxna.

2 Verksamhetskultur som stödjer växande och lärande

Verksamhetskultur är ett historiskt och kulturellt format handlingsmönster som utvecklas i det sociala samspelet inom förskolegemenskapen. Utvecklandet av verksamhetskulturen styrs av lagarna om förskoleundervisning och av de värden, den syn på lärande och de mål för förskoleundervisningen som fastställs i grunderna för läroplanen och i de lokala planerna. Verksamhetskulturen formas också av ledningsstrukturer och praxis, av personalens yrkeskompetens och av de lokaler, redskap och material som finns att tillgå. Verksamhetskulturen i förskolan återspeglas i kommunikationen, atmosfären och de pedagogiska metoderna och den inverkar alltid på hur barnen upplever kvaliteten på förskoleundervisningen. En bra verksamhetskultur främjar lärandet och välbefinnandet i förskolan.

2.1 Principer för utvecklandet av verksamhetskulturen

Verksamhetskulturen ska utvärderas och utvecklas så att den stödjer målen för förskoleundervisningen. I utvecklandet är det viktigt att beakta att vissa faktorer som påverkar verksamhetskulturen är dokumenterade och allmänt kända, andra är omedvetna och ibland även oavsiktliga. Verksamhetskulturen påverkar alla som tar del av den, oberoende av om de är medvetna om dess betydelse och effekter eller inte. Det är viktigt att alla vuxna som arbetar med barnen är medvetna om att deras sätt att agera och kommunicera överförs till barnen.

Utvecklandet av verksamhetskulturen förutsätter pedagogiskt ledarskap och styrning när det gäller förfaringssätt samt att personalen och barnen är delaktiga och förbinder sig till de gemensamma förfaringssätten. Verksamhetskulturen ska utvecklas bland annat genom att pröva mångsidiga arbetssätt, nya lösningar i lärmiljöerna och genom att utveckla yrkeskompetensen i samarbetsnätverk. Systematisk självvärdering och kontinuerlig utveckling ska vara en naturlig del av förskolans vardag.

Det är viktigt att barnens och vårdnadshavarnas erfarenheter och åsikter utnyttjas i utvecklingsarbetet. För att barnens lärande ska fortlöpa smidigt är det nödvändigt att samarbeta med den övriga småbarnspedagogiken, den grundläggande utbildningen samt sakkunniga inom stöd och elevvård.

Gemensam förskoleundervisning för alla

Utgångspunkten för utvecklandet av verksamhetskulturen är att förskoleundervisningen är gemensam för alla men ger varje barn möjlighet att agera, utvecklas och lära sig som en unik individ och som medlem i gemenskapen. Verksamheten ska utvecklas i en riktning som stödjer inkludering och kulturell mångfald. Alla barn ska erbjudas lämpliga utmaningar i lärandet och få sådant stöd för

växande och lärande som de behöver. Barnen ska uppleva att man är intresserad av dem, respekterar dem och att deras åsikter och handlingar har betydelse.

Verksamhetskulturen ska stödja utvecklingen av öppen kommunikation och kollaborativa arbetsätt. De språk och kulturer, religioner och åskådningar som finns representerade i barngruppen ska återspeglas i förskoleverksamheten. Verksamhetskulturen ska stödja barns förmåga att kommunicera och fungera i kamratgruppen. De ska handledas att ta hänsyn till andra och att respektera andras integritet. Det skapar förutsättningar för att komma till rätta i ett pluralistiskt samhälle.

Jämlikhet betyder att alla människor har samma värde och behandlas lika. Alla barn ska bekräftas för den de är, och inte för vad de gör, hur de ser ut eller vilket kön, kultur eller grupp de tillhör. Barnet ges möjligheter att utveckla sin egen, unika personlighet. Genom att bekräfta barnet som den person det är, stärks barnets självkänsla och den egna identiteten.

Jämställdhet handlar om jämlikhet mellan könen. Inom förskoleundervisningen ges alla barn samma möjligheter, rättigheter och skyldigheter. Det handlar om att låta barnet utforska, pröva och utvecklas till sin fulla potential. Barnet ska få hjälp med att utveckla en god självkänsla och begränsas inte av förväntningar om hur man ska vara som flicka eller pojke.

Att arbeta med jämlikhet och jämställdhet i förskolan innebär att synliggöra och bli medveten om eventuella rådande normer. Personalen ska stanna upp, fundera på och bli medvetna om sina egna uppfattningar och fördomar om t.ex. könsrolls beteende. Personalen arbetar med att skaffa kunskap, att känna igen olika attityder och ta i bruk olika pedagogiska metoder som främjar jämlikhet och jämställdhet. Främjande av jämlikhet och jämställdhet beaktas också i fostringsgemenskapen med vårdnadshavare.

Glädje av lärande och insikt

Verksamhetskulturen i förskolan ska främja allas lärande. Förskolegemenskapen ska sporra barnen att våga pröva, försöka och misslyckas och att se saker positivt. Man gläds tillsammans över framgångar och insikt. Den kulturella årscykeln i förskolan kryddas med olika evenemang, utflykter och fester.

Förskoleundervisningen ska planeras så att det finns utrymme för barnens lekar, initiativ och experiment. Barnen uppmuntras att uttrycka sig, att öva och lära sig olika färdigheter, kunskaper och arbetsätt i egen takt. Leken är viktig med tanke på bland annat barnets språkutveckling, när barnet ska lära sig nya färdigheter, hantera sina känslor och forma sin kulturella identitet. I förskoleundervisningen ska barnen ha möjlighet att leka på egna villkor och lära sig nya lekar och spel. Lekens olika former utnyttjas mångsidigt i undervisningen.

Barnet som delaktig aktör i sitt eget liv

Verksamhetskulturen ska stödja samarbete, gemensamt ansvar och delaktighet. Det är personalens uppgift att se till att alla barn får uttrycka sina åsikter och tankar och att barnens idéer och initiativ beaktas i verksamheten. Barnen ska få erfarenheter av att fatta beslut som rör förskolegruppen. Barnens beslut och aktivitet utvärderas gemensamt och barnen får samtidigt så småningom lära sig att ta gemensamt ansvar. Detta ger barnen erfarenhet av att vara delaktiga och aktiva.

Barnet får uppleva vad det innebär att vara delaktig i beslutsfattande och ha möjlighet att kunna påverka sin närmiljö. Alla barn ska ges en chans att få vara med och påverka sin vardag. Inom givna ramar ges barnet en möjlighet att göra egna val. Genom att främja delaktighet i förskoleundervisningen får barnet en erfarenhet av beslutsfattande och ansvarstagande samt övar sig på att lyssna och samarbeta med andra, kompromissa och ta hänsyn till andra.

Välbefinnande och en trygg vardag

Verksamhetskulturen ska stödja öppen kommunikation mellan barnen sinsemellan, mellan barnen och personalen och mellan de vuxna. Ömsesidig respekt, omsorg och omtanke om andra och miljöer ska återspeglas i verksamheten. Barnen ska uppmuntras och handledas att identifiera, uttrycka och reglera olika slags känslor och att ta hänsyn till andra i olika konfliktsituationer.

I förskoleundervisningen ska man värna om hela gemenskapens fysiska, psykiska och sociala trygghet. Barnet ska skyddas från våld, mobbning och andra former av trakasserier. Barnet har rätt att få tröst då barnet behöver det. Mobbning, våld eller trakasserier tillåts inte. Personalen ska känna igen mobbning, ingripa vid mobbning och förebygga mobbning medvetet och systematiskt som en del av utvecklingen av verksamhetskulturen. Avgörande för att förebygga mobbning är att stödja barnens kamratrelationer och hela gemenskapens välbefinnande. Personalen har en central roll när det gäller att stödja barnen i att träna och utveckla sociala och emotionella färdigheter. Personalen ska tillsammans med barnen lära sig att lägga märke till och lösa konflikter på ett konstruktivt sätt. I kommunikationssituationer är det viktigt med närvaro och handledning av en vuxen. I fall av trakasserier, mobbning eller våld ska personalen diskutera med barnens vårdnadshavare och söka lösningar tillsammans.

Hälsosamma levnadsvanor ska uppmärksammas i förskoleundervisningen. Man ska mångsidigt röra på sig tillsammans både inomhus och utomhus och handleda barnen att undvika långvarigt stillasittande och att byta arbetsställning. Förskoledagen ska också innehålla möjlighet till lugn och ro. Barnen ska få lära sig att agera tryggt och säkert i olika lärmiljöer.

Ansvar för miljön och en hållbar framtid

Främjande av hållbar utveckling genomsyrar hela förskoleundervisningen. Det allmänna målet med hållbar utveckling är att säkra förutsättningar för ett hälsosamt, tryggt och rättvist liv även för kommande generationer. Genom sina val och sitt handlande visar förskolan ett ansvarsfullt förhållningssätt till omgivningen. Hållbar utveckling kan delas in i tre helheter: den ekologiska, den sociala och den ekonomiska.

I förskoleundervisningen ligger tyngdpunkten på den sociala hållbarheten. Det handlar om människans ansvar för sina medmänniskor och därmed betonas demokrati, jämlikhet, delaktighet, trygghet och frihet. Barnen i förskolan stöds i att känna empati samt i att få förståelse för andra människor och olika kulturer.

Till den ekologiska hållbarheten hör att trygga både naturens och människans välbefinnande och möjligheter att leva vidare, vilket kräver att man tar hand om naturen samt beaktar användningen av naturresurser. I förskolan innebär detta t.ex. att man inte slösar på material och att man tar hand om sin omgivning.

Den ekonomiska hållbarheten handlar om förståelse för att det finns ett samband mellan välfärd, ekonomi och naturens välmående. Ekonomisk tillväxt och individens välbefinnande får inte ske till pris av ett ojämlikt samhälle eller en förstörd miljö. I förskolans vardag betyder det här att barnen får insikt i långsiktigt tänkande.

Förskolans verksamhetsidé som konkretisar principerna för utvecklandet av verksamhetskulturen: Skriv text här

2.2 Lärmiljöer i förskoleundervisningen

Med lärmiljöer i förskoleundervisningen avses de lokaler, platser, redskap, grupper och förfaringsätt som stödjer barnens växande, lärande och kommunikation. Lärmiljöerna ska bilda mångsidiga och flexibla pedagogiska helheter. De ska ge möjligheter till lek, kreativa lösningar och mångsidig analys av olika företeelser med hjälp av aktiverande arbetssätt som motiverar barnen.

Lärmiljöerna ska utvecklas utgående från den värdegrund, syn på lärande och de mål för utvecklandet av verksamhetskulturen. Utöver det ska barnens kunskaper, intressen och individuella behov samt principerna för förskoleundervisningen beaktas. Lärmiljöerna ska vara trygga och hälsosamma. De ska också ge barnen möjlighet att leka och arbeta i en lugn och avslappnad atmosfär. Lärmiljöerna ska utformas så att de är ergonomiskt, ekologiskt och estetiskt ändamålsenliga och så att de är tillgängliga och ljusa, rena och trivsamma och att inomhusluften är av god kvalitet.

Lärmiljöerna ska utvecklas så att de främjar kommunikation och kollaborativt kunskapskapande. Gemensamt överenskomna regler och tillvägagångssätt skapar en trygg pedagogisk miljö där man respekterar varandra. Mångsidiga lärmiljöer stödjer barnens aktivitet och sunda självkänsla, utvecklingen av sociala färdigheter och förmågan att lära sig samt ökar jämlikheten. Barnen ska vara med och utforma lärmiljöerna. Deras idéer och alster ska synas i lärmiljöerna. Det stödjer barnens delaktighet och ger dem en känsla av att lyckas och stärker samspelet med kamratgruppen.

Som lärmiljöer används lokaler inomhus och utomhus, den närbelägna naturen och den byggda miljön. Också informations- och kommunikationsteknik ska användas och tillämpas på ett ändamålsenligt sätt i förskoleundervisningen. De möjligheter som erbjuds av olika samarbetspartner, såsom biblioteks-, kultur- och idrottsväsendet, ska också utnyttjas. Barnens egna leksaker, informations- och kommunikationsteknisk utrustning och andra redskap kan användas enligt överenskommelse med vårdnadshavarna. Målet är att lärmiljöerna utgör ett helhetsbetonat lärlandskap som uppmuntrar till aktivt, kollaborativt och självständigt lärande.

Lärmiljöerna i förskoleundervisningen är föränderliga, inspirerande och tillåtande. De möjliggör verksamhet av olika slag både enskilt och i grupp. Då lärmiljöerna utformas beaktas barnets intressen och behov. För att synliggöra barnens lärande deltar barnen i att planera och att bygga lärmiljöer också i praktiken.

Material och olika redskap är tillgängliga för barnen. Med hjälp av virtuella och digitala lösningar är det möjligt att utvidga lärmiljön. Lärmiljöerna har inslag av den finlandssvenska kulturen och hembygden samt inslag som stödjer barnens språkutveckling.

2.3 Samarbete i förskoleundervisningen och vid övergångarna

Målet med samarbetet är att förskoleundervisningen, annan småbarnspedagogik och den grundläggande utbildningen bildar en logisk kontinuitet som stödjer barnets utveckling och lärande. Samarbetet ska säkerställa kvaliteten på förskoleundervisningen och stärka barnens och vårdnadshavarnas delaktighet. Samarbetet ska vara systematiskt.

Samarbete inom förskoleundervisningen

Samarbete inom personalen är nödvändigt med tanke på en välmående arbetsgemenskap och för undervisningens kvalitet.

Förskolepersonalen ska samarbeta med personalen inom social- och hälsovården för att stödja barnens välbefinnande, växande och lärande. Stödet för barnens växande och lärande samt praxis inom förskolans elevvård ska utvärderas och utvecklas genom sektorsövergripande samarbete. (se närmare kap. 5)

Personalen i förskolan samt övriga sakkunniga, som arbetar med barnen och deras vårdnadshavare, bildar en mångprofessionell fostringsgemenskap. Det betyder att vars och ens kunskaper och erfarenheter förenas för att skapa de bästa förutsättningarna för att främja välmående, trivsel och lärande. Inom förskoleundervisningen arbetar personer med olika yrkesroller. Uppgifter och ansvar i arbetet varierar mellan de olika yrkesgrupperna, men alla som arbetar i förskolan har ansvar för alla barn i gemenskapen och ska värna för barnens växande, lärande och hälsa. Detta förverkligas genom att fostringsgemenskapen sörjer för, följer upp och utvärderar välbefinnandet och lärandet i hela förskolan, i enskilda grupper samt hos det enskilda barnet.

Till personalen i förskolan hör att delta i enhetens läroplansarbete och i andra pedagogiska diskussioner för att skapa en gemensam förståelse om förskolans mål och för att implementera läroplanens innehåll i vardagen. Under ledning av daghemsföreståndare utvärderas och utvecklas enhetens verksamhet och verksamhetskultur samt klargörs grunduppgifter och strukturer för samarbete. Dessa är inte statiska utan lever i tiden utgående från rådande omständigheter. Var och en har ansvar att bidra till det gemensamma arbetet samt att följa de gemensamma riktlinjerna.

Samarbete med vårdnadshavarna

Utgångspunkten för samarbetet är att bygga upp förtroende, jämlik kommunikation och ömsesidig respekt mellan parterna. Samarbetet förutsätter initiativförmåga av förskolans personal och att de har personlig kommunikation med vårdnadshavarna. Samarbetet ska ta hänsyn till familjernas mångfald, individuella behov och frågor som gäller vårdnad. Olika kommunikationsmedel ska användas i samarbetet och vid behov används en tolk eller språkassistent. Samarbetet med vårdnadshavarna ska också ge möjlighet till diskussion vårdnadshavarna emellan.

Vårdnadshavarnas erfarenheter gällande sitt barns tidigare uppväxtmiljöer, utveckling, lärande och intressen ska beaktas i förskoleundervisningen. Läraren ska diskutera med vårdnadshavarna om familjens och förskolans värden, fostringsmetoder och mål. Barnens och vårdnadshavarnas synpunkter ska beaktas i undervisningen och vid uppgörandet av den plan som eventuellt utarbetas skilt för varje barns lärande. Vårdnadshavarna ska ges tillfällen att bekanta sig med och delta i sitt barns förskoledag. För samtal med vårdnadshavarna ska reserveras tillräckligt med tid. Vårdnadshavarnas språk- och kulturkunskaper och annan sakkunskap kan utnyttjas i förskoleundervisningen.

Förskolepersonalen ska diskutera med vårdnadshavarna om hur barnens växande och lärande framskrider. Särskilt viktigt är samarbetet med vårdnadshavarna när ett barn behöver stöd för sitt växande och lärande. Vårdnadshavarna ska få information om hur transporter och elevvård, och övriga tjänster inom småbarnspedagogiken som barnet utöver förskoleundervisningen har möjlighet till, ordnas under förskoleundervisningen. Respons från vårdnadshavarna och barnen ska tas i beaktande då undervisningen, olika former av stöd och verksamhetskulturen utvecklas.

Vårdnadshavarna har i första hand ansvar för barnets fostran. De känner sitt barn bäst. Personalens roll är att stöda vårdnadshavarna i fostringsuppgiften med sin professionalitet och sina insikter i barnets fostran. Personalen ansvarar för att skapa och upprätthålla en fostrande gemenskap. Öppenhet, ömsesidigt förtroende och respekt är grunden för ett konstruktivt samarbete. Vårdnadshavares delaktighet i förskoleundervisningen möjliggörs genom att personalen är lyhörd för vårdnadshavares tankar och åsikter. En god fostringsgemenskap gynnar även barnets delaktighet.

Personalen diskuterar med vårdnadshavarna om hur fostringsgemenskapen ska organiseras på ett sätt som båda parterna är överens om. Fungerande kommunikation i form av daglig kontakt, telefonsamtal, samtal kring plan för barnets lärande, föräldrakvällar och olika evenemang är en naturlig del av vardagen. Kommunikationen med vårdnadshavarna sker både muntligt och skriftligt. Barnets vårdnadshavare har rätt till två träffar per läsår kring barnets plan för lärande med barnets lärare i förskoleundervisningen. Vid eventuella meningsskiljaktigheter mellan personal och vårdnadshavare diskuteras ärendet mellan de parter som är berörda. Informationen till vårdnadshavarna och olika centrala dokument finns tillgängliga på undervisningsspråket.

Under början av höstterminen arrangeras en föräldrakväll där läroplanen för förskoleundervisningen och förskolans verksamhetskultur presenteras. Vårdnadshavare informeras om hur uppgifter som gäller det egna barnet hanteras, hur information erhålls och överförs, samt om frågor i anslutning till sekretess. Därtill finns information om läsårsplanens innehåll, samt elevvård och dess förfaringssätt i förskolan tillgängligt för vårdnadshavarna.

Personalen diskuterar regelbundet med vårdnadshavare om undervisningen och om barnets växande och lärande. Vårdnadshavarna erbjuds tillfällen att diskutera sitt barns utveckling och framsteg då Planen för barnets lärande eller en individuell plan (IP) uppgörs och uppföljs. I samband med diskussionen informeras vårdnadshavare om sina egna och barnets samt personalens rättigheter och skyldigheter i förskoleundervisningen. Behovet av stöd bedöms även i samarbete med barnets vårdnadshavare (se närmare kap.4).

För att stödja språkutveckling hos barnet diskuterar personalen med barnets vårdnadshavare om barnets språkutveckling utgående ifrån de språkliga observationerna. I samarbete med vårdnadshavare diskuteras hur barnets språk kan stimuleras och stödas både hemma och i förskolan.

Vårdnadshavare har möjlighet att delta i undervisningen. Med tanke på barnet och undervisningen är det bra att vårdnadshavare kommer överens med personalen om en lämplig tidpunkt. Vårdnadshavarna erbjuds möjlighet att vara delaktiga i att ställa upp mål för, planera och utvärdera det fostrande arbetet i förskolan. I samarbetet med vårdnadshavarna skapas även möjligheter till diskussion vårdnadshavarna emellan. Utöver befintliga strukturer för samarbetet utvecklar förskolorna nya samarbetsformer som stödjer dialogen med hemmet.

I vår förskola förverkligas fostringsgemenskap med barnets hem på följande sätt: Skriv text här

Samarbete vid övergångarna

Övergången från hemmet eller den tidigare småbarnspedagogiken till förskolan och från förskolan till skolan är viktiga skeden i barnets liv. En smidig övergång främjar barnens känsla av trygghet och välbefinnande samt deras förutsättningar för tillväxt och för att lära sig. Förfaringssätten vid övergångarna ska vara planmässiga. Förfaringssätten ska utvärderas och utvecklas genom samarbete bland personalen. Respons från vårdnadshavarna ska också beaktas.

När ett barn börjar i förskolan och skolan ska man diskutera med barnet och vårdnadshavaren om mål, uppdrag och förfaringssätt. Målet är att barnen och vårdnadshavarna bekantar sig med lärmiljöerna, verksamheten och personalen i förskole- och nybörjarundervisningen innan undervisningen inleds. Barn och vårdnadshavare till barn som övergår till den grundläggande utbildningen ska informeras om morgon- och eftermiddagsverksamheten i den grundläggande utbildningen.

För att undervisningen ska vara målinriktad och stödja barnets utveckling förutsätts att läraren får information om barnens tidigare uppväxtmiljö, utveckling, lärande och intressen. Centrala informationskällor är barnens vårdnadshavare, tidigare personal inom småbarnspedagogik och barnen själva. Förskoleläraren ska använda informationen för att planera barnets individuella mål i samråd med vårdnadshavaren och barnet. En plan för barnets lärande i förskoleundervisningen kan användas som hjälp vid planeringen.

När barnet börjar i första klass är det viktigt att läraren har tillgång till nödvändiga uppgifter om varje barns arbete, växande och lärande i förskolan. Det förutsätter samarbete mellan förskolan, skolpersonalen, vårdnadshavarna och barnen. Vid överföringen av information kan dokument som beskriver barnets framsteg i förskolan och den eventuella planen för lärande eller IP som utarbetats i förskolan utnyttjas. Anordnaren av förskoleundervisning bär ansvar för att utveckla fungerande praxis för övergångarna. Vid överföring av information ska gällande föreskrifter iakttagas.

Förskolepersonalen ansvarar för att varje barn med sina vårdnadshavare får en god introduktion i förskoleundervisningen. Innan förskoleundervisningen inleds får barnet och barnets vårdnadshavare allmän information om förskoleundervisningen. Barnet och vårdnadshavare erbjuds möjlighet att besöka förskolan i förväg.

När barnet flyttar från dagvård till förskola eller från förskolan till skolan, hålls ett överlåtelsemöte mellan personalen i de bägge enheterna med vårdnadshavares samtycke. Syftet med överlåtelsemötet är att stöda den mottagande personalens beredskap att ta emot barnet och att skapa kontinuitet i barnets lärande. Vid överlåtelsemöten som gäller ett barn i behov av stöd deltar vårdnadshavare och vid behov personal inom specialdagvården och andra sakkunniga. Med vårdnadshavarnas tillstånd kan planen för barnets lärande samt en eventuell tilläggsbilaga (habiliteringsplan) överföras från dagvård till förskolan respektive från förskolan till skolan.

Nödvändig information för att anordna förskoleundervisning/grundläggande utbildning för barnet får överföras även utan vårdnadshavarnas samtycke då barnet fortsätter sin undervisning inom Esbo. Det är den givande partens ansvar att överföra nödvändig information för att kunna anordna förskoleundervisning/grundläggande utbildning. Med tanke på samarbetet och förtroendet mellan parterna är det alltid bäst att i första hand be om vårdnadshavarnas samtycke att överföra information, trots att det finns en lagstadgad grund för att lämna ut information.

Om barnet flyttar eller övergår från förskolan till en förskola/skola i en annan kommun ges plan för barnets lärande/IP till barnets vårdnadshavare som ansvarar för överföringen av information till den nya förskolan/skolan. Originalen sparas på enheten i enlighet med informationsstyrningsplanen.

I vår förskola följs följande principer för att inleda förskoleundervisning: Skriv text här

I vår förskola har vi följande förfaringsätt gällande övergången från förskola till skolan: Skriv text här

Samarbete med andra parter

Genom samarbete mellan förskolepersonalen och aktörer i närmiljön främjas att lärmiljöerna är mångsidiga. Samverkan med andra öppnar barnets lärmiljöer mot samhället och världen utanför.

Undervisningen präglas av ett mångsidigt och målmedvetet samarbete med olika aktörer, både inom staden och med övriga samarbetspartners.

I vår förskola samarbetar vi med följande aktörer och de gemensamma målen för samarbetet är:
Skriv text här

3 Principer för förskoleundervisningen

Att stärka barnens samarbetsförmåga är ett av de mest centrala målen i förskoleundervisningen. Olika samarbetsformer och smågruppsarbete ska användas inom förskoleundervisningen. Barnen ska uppmuntras och stödjas till att verka som medlemmar i en grupp och att utveckla sin samarbetsförmåga. Barnens åsikter ska höras på ett för dem lämpligt sätt när verksamheten planeras, genomförs och utvärderas.

Barnen är delaktiga i alla situationer i förskolan. Barnet ska ha möjligheter att självständigt planera och välja aktiviteter och arbetssätt av eget intresse samt ställa upp egna mål för sitt lärande och delta i uppföljningen av dem. Barnen får påverka utformandet av lärmiljön och delta i planering och utvärdering av undervisningen. Mål för det gemensamma arbetet ställs upp och utvärderas tillsammans med barnen. Barnens tidigare erfarenheter, kunskaper och intressen är utgångspunkten då undervisningen planeras. Lärares ansvar är att se till att alla barn är delaktiga.

Central för barnets känsla av delaktighet är att upptäcka att den egna åsikten är viktig. Då barnen är delaktiga främjas såväl barnens lärande och välbefinnande som deras utveckling till ansvarsfulla människor och samhällsmedlemmar.

3.1 Mångsidiga arbetssätt

Handledd och spontan lek samt åskådliggörande arbetssätt som främjar barnens aktivitet och kreativitet utgör en väsentlig del av förskolans verksamhet. Valet och användningen av arbetssätt ska styras av förskoleundervisningens uppdrag och mål och av barnens behov, förutsättningar och intressen. Barnens växande och lärande och utvecklingen av deras mångsidiga kompetens och sociala färdigheter ska stödjas genom användning av mångsidiga arbetssätt.

Arbetssätten i förskoleundervisningen är både verktyg och föremål för lärandet – färdigheter som utvecklas småningom och som barnen behöver under sin lärstig. Därför är det viktigt att läraren uppmuntrar barnen att pröva och använda olika arbetssätt i grupper, parvis och självständigt.

Barnen ska få delta i planeringen av verksamheten och valet av arbetsätt och utföra olika slag av arbetsuppgifter. Det främjar barnens delaktighet i vardagen och stödjer utvecklingen av barnens förmåga att ta initiativ och ansvar. Lärandet främjas av att barnen är med och funderar över arbetets målsättningar och att de vet vad som förväntas av dem. De gjorda valen och slutresultaten utvärderas tillsammans.

När barnen leker lär de sig och gestaltar världen. Därför är lek i olika former central i förskoleundervisningen. Upplevelsebaserade och aktiverande arbetsätt ger barnen upplevelser och stärker deras motivation att lära sig. Målet är att barnen använder alla sina sinnen, rör på sig, utvecklar sitt minne och sin fantasi och njuter av att komma till insikt. Som stöd för lärandet och för att stödja utvecklandet av kollaborativa arbetsätt används olika slags spel. Vid gemensamt arbete ska barnen uppmuntras att fråga, undra, utforska, dra slutsatser och lösa problem samt att arbeta målinriktat mot det gemensamma målet. Barnen ska också ges möjligheter att experimentera och arbeta självständigt.

Användningen av mångsidiga arbetsätt förutsätter att lärmiljöerna i tillräcklig omfattning innehåller material, audiovisuella hjälpmedel och redskap som lämpar sig för lek och lärande samt möjligheter att använda informations- och kommunikationsteknik. Fungerande lärmiljöer ger möjligheter till att differentiera barnens arbete. Upplevelser av att lyckas och uppmuntrande respons bidrar till att utveckla en positiv självkänsla hos barnen. Målet är att barnens vilja att försöka och att lära sig stärks och att de förlitar sig på sin förmåga att lära sig nya saker.

Arbetsätten i förskolan ska utvecklas tillsammans utgående från personalens självvärdering och responsen från barnen och vårdnadshavarna.

Förskoleundervisningen är enhetlig och helhetsskapande. Lek och andra arbetsätt som är upplevelsebaserade och aktiverande betonas i planering av undervisningen. I förskolan arbetar barnen mångsidigt i grupper av olika sammansättningar och storlekar.

Läraren ansvarar för att välja arbetsätt som är mångsidiga och beaktar barnens behov. Under förskoleundervisningen övar barnen även att använda sig av olika arbetsätt i olika sammanhang. Läraren vägleder barnen att finna sätt som lämpar sig för situationen. Barnen får experimentera och pröva olika arbetsätt på ett tryggt sätt. Mångsidiga arbetsätt ger möjligheter för barnen att lära sig på sätt som lämpar sig för dem och ger samtidigt redskap för läraren att iaktta och följa upp barnets lärande. Att differentiera undervisningen på basen av barnets behov, kunskap och intresse är det främsta sättet att beakta skillnader mellan barnen.

Handledning ingår i all undervisning. Förskolepersonalen finns till för barnen och är alltid aktivt närvarande i barnens aktiviteter och lärande. Personalen ger regelbunden, uppmuntrande respons till barnen. Responsen ska anknyta till barnens styrkor och på ett respektfullt sätt lyfta fram barnets utvecklingsområden.

Sammanhållen förskole- och nybörjarundervisning

En förutsättning för undervisning av hög kvalitet är kännedom om målen och förfaringssätten under de olika etapperna av lärostigen. Genom att utarbeta och utveckla läroplanerna i samarbete mellan personalen i förskoleundervisningen, den övriga småbarnspedagogik och den grundläggande utbildningen främjas kvaliteten inom småbarnspedagogik, förskoleundervisning och grundläggande utbildning. Det är viktigt att personalen inom småbarnspedagogiken, förskoleundervisningen och nybörjarundervisningen har möjlighet att bekanta sig med varandras verksamhet och lärmiljöer

också i praktiken. För att stödja barnens växande och lärande ska undervisnings- och stödmotoderna vara enhetliga.

Sammanhållen förskole- och nybörjarundervisning (SFN) är en verksamhetsform där förskolan och årskurs 1 och eventuellt årskurs 2 utgör en helhet. Inom denna helhet samarbetar personalen i förskolan och nybörjarundervisningens lärare. Detta möjliggör arbete med åldersblandade barngrupper under en längre tidsperiod och utbyte av pedagogisk kompetens.

Genom den sammanhållna förskole- och nybörjarundervisningen erbjuds barnet arbete utgående från egen utvecklingsnivå, oavsett ålder. På detta vis skapas en miljö som gynnar alla barn och där de enskilda individerna stöder varandra på olika sätt. Fördelen med den sammanhållna undervisningen är att den binder samman övergången från förskolan till nybörjarundervisningen för att ge barnet en trygg miljö.

I vår förskola förverkligas sammanhållen förskole- och nybörjarundervisning på följande sätt:
Skriv text här

3.2 Utvärdering som stöd för undervisningen och lärandet

Utvärderingen utgör en viktig del av förskoleundervisningen. I förskoleundervisningen har utvärderingen två syften: den används som hjälp för att planera och utveckla undervisningen och för att stödja varje barns välbefinnande, växande och lärande. Utvärderingen är en helhet bestående av observation, dokumentation, evalueringslutsatser och respons, som utöver lärarna även den övriga förskolepersonalen samt barnet och barnets vårdnadshavare ska delta i.

Utvärdering av barnets välbefinnande, växande och lärande

Läraren ska följa upp varje barns utveckling och lärande under förskoleåret genom att följa upp barnets arbete, beteende och hur lärandet framskrider inom olika kunskaps- och färdighetsområden. Uppföljningen ska basera sig på kontinuerlig observation och mångsidig dokumentation. Barnens alster och egna erfarenheter ska utgöra en del av dokumentationen och bedömningen. Också vårdnadshavarnas iakttagelser av sitt barns lärande och välbefinnande är viktiga. Läraren ska utgående från uppföljningsinformationen och den utvärdering som baserar sig på den anpassa undervisningen, lärmiljöerna och barnens eventuella stöd.

Läraren och den övriga personal som handleder barnen ska varje dag ge uppmuntrande respons till barnen om deras styrkor och om områden som de behöver utveckla. Den dokumentation som finns används så att alla barn kan observera sina framsteg. När barnen bli varse sin egen utveckling utvecklar de en positiv uppfattning om sig själva som lärande individer. Det är viktigt att vårdnadshavarna ofta får respons om sitt barns arbete, beteende och lärande, så att de för sin del kan stödja sitt barn.

Förskoleundervisningen ska utveckla barnens förutsättningar för självvärdering. Barnen ska uppmuntras att beskriva vad de tycker om i förskolan, vad de enligt egen åsikt lyckats med och vad de skulle vilja lära sig i fortsättningen. Läraren ska också uppmuntra barnen att fundera över hur gemensamma uppgifter lyckats. Självvärderingsförmågan som småningom utvecklas under barnens lärtig, utgör en del av förmågan att lära sig.

Uppföljning av barnets växande och lärande samt planering av förskoleundervisningen baserar sig på

systematisk observation och dokumentation i olika situationer. Personalen planerar tillsammans hur observationsstunder och spontana iakttagelser dokumenteras samt hur dokumentationen sparas och används. I dokumentationen används mångsidiga metoder som t.ex. personalens anteckningar och iakttagelser av barnet, barnets egna produkter, diskussioner med barnet, foton, språkliga observationsscheman samt plan för barnets lärande. Även barnens egna erfarenheter dokumenteras.

Personalen observerar barnets språk för att kunna beakta barnets individuella språkliga behov i undervisningen. För alla barn i förskolan används det språkliga observationsschemat. Det språkliga observationsschemat används som stöd i uppgörande av plan för barnets lärande och i planering av förskoleundervisningen.

Personalen diskuterar med barnet i olika skeden av läroprocessen för att göra barnet medvetet om sitt eget lärande och hjälpa barnet att utveckla en positiv uppfattning om sig själv som en lärande individ. Dokumentationen som gjorts under processen används för att synliggöra lärandet. I självvärderingen används metoder som lämpar sig för barnet, utgående ifrån barnets kunskaper och förutsättningar. Med hjälp av självvärdering stöds barnen i att börja iaktta sitt beteende, sitt arbete och sitt lärande. Samtidigt övar de att strukturera och planera sitt arbete. Självvärderingen ger barnen möjlighet att påverka det egna lärandet. Barnen ska också tillsammans med personalen utvärdera hur väl de lyckats i sina gemensamma uppgifter.

Dokumentationen används också som grund för diskussioner om barnets växande och lärande med vårdnadshavare med syfte att öka deras förståelse om barnet i förskolan.

I slutet av förskoleåret får varje barn ett intyg över att de har deltagit i förskoleundervisning. För de svenskspråkiga förskolorna i Esbo finns en gemensam modell för intyget. I intyget framkommer barnets namn och personbeteckning, vem som ordnat förskoleundervisningen, daghemmets namn och datum samt en gemensam beskrivning av förskoleundervisningen i Esbo.

I vår förskola använder vi följande metoder för uppföljning av barnets växande och lärande: Skriv text här

I vår förskola använder vi följande metoder för barnens självvärdering: Skriv text här

I vår förskola använder vi följande metoder för att tillsammans med barnen utvärdera deras gemensamma uppgifter: Skriv text här

Utvärdering och utveckling av förskoleundervisningen

Ett villkor för att kunna upprätthålla och utveckla kvaliteten på förskoleundervisningen är att undervisningspersonalen målmedvetet genomför självvärdering. Lärarna ska använda utvärderingsinformation och dokumentation om barnens växande och lärande för pedagogisk planering och för att utveckla förskoleundervisningen. Respons från barnen och vårdnadshavarna ska beaktas för att utveckla verksamheten.

Med utvärdering stöds utvecklingen av förskoleundervisningen. Läroplanens mål, innehåll och riktlinjer för förskoleundervisningen utgör grunden för utvärdering. Utvärdering planeras och genomförs kontinuerligt och systematiskt med hjälp av mångsidiga metoder. Utvärderingen baserar sig på modellen för fortlöpande förbättring. Med hjälp av fortlöpande förbättring är det möjligt att ingripa i missförhållanden som upptäcks, men också ytterligare förstärka befintliga styrkor. Utvärdering sker på olika nivåer; nationellt, inom kommunen, inom resultatenheten samt inom

förskoleenheten som självvärdering. Resultaten och tolkningar av dem diskuteras och används för att fortlöpande förbättra kvaliteten i förskoleundervisningen. Uppföljning och utvärdering av den enhetsvisa läsårsplanen hör även till förskolans utvecklingsarbete.

Självvärdering ingår i utvärderingens helhet och innebär systematisk granskning, utvärdering och utveckling av den egna insatsen som en del av arbetet i vardagen. Med hjälp av regelbunden självvärdering får personalen möjlighet att med jämna mellanrum stanna upp och utvärdera sitt arbete. Att utveckla verksamheten är ett gemensamt ansvar för alla anställda. Centralt är den verksamhet som barnen berörs av och fokus ligger på det som personalen själv kan påverka. Som en del av förskolans självvärdering erbjuds också barnen och vårdnadshavare möjligheter att delta i utvärdering både under läsåret och i slutet av det. Åtminstone följande delområden ska ingå i självvärderingen:

- hur mångsidig kompetens främjas
- övergångar mellan småbarnspedagogik och förskoleundervisning samt förskoleundervisning och skola
- verksamhetskultur och verksamhetsstrukturerna
- arbetssätt och lärmiljöer
- samarbetsformerna med vårdnadshavare, inom förskoleundervisningen och med andra parter

Gemensamma målen för utveckling definieras i läsårsplanen och resultat av självvärdering rapporteras läsårsvis i en kvalitetsredovisning. Kvalitetsredovisningen innehåller en bedömning av hur målen uppnåtts utgående från de mål enheten satt upp för sin verksamhet. I kvalitetsredovisningen dokumenteras styrkor och utvecklingsområden. Föreståndaren har ansvar för att kvalitetsredovisningen görs och tillställs resultatenheten.

I vår förskola använder vi följande metoder för självvärdering: Skriv text här

I vår förskola används resultat ur olika utvärderingar på följande sätt för att utveckla förskoleundervisningen: Skriv text här

3.3 Gemensamma mål för undervisningen förverkligas genom lärområden

Undervisningen i förskolan ska vara helhetskapande och bestå av lärområden av olika omfattning som genomförs på olika sätt. Lärområdena ska genomföras utgående från barnens intressen och de gemensamma mål för undervisningen som beskrivs i detta kapitel. De gemensamma målen baserar sig på mål inom olika kunskaps- och färdighetsområden som är väsentliga i förskolan och på målen för mångsidig kompetens. De gemensamma målen är mål som ska styra lärarens arbete.

Målet för undervisning som genomförs som lärområden är att stödja barnets växande och välbefinnande samt att erbjuda dem en mångsidig grund för sin kompetensutveckling. Leken och andra för barn naturliga sätt att arbeta och lära sig ska ligga som grund för lärande och all verksamhet. Hur lång tid som används för varje lärområde och hur de genomförs varierar beroende på ämnesområdet, situationen och på hur barnens lärande framskrider. Barnen ska under lärarens ledning delta i planeringen av lärområdena och i utvärderingen av genomförandet. Det är viktigt att alla barn har möjlighet att lära sig och de får arbeta i egen takt och utveckla sina färdigheter i mångsidiga lärmiljöer i växelverkan med andra barn, läraren och den övriga personalen. Syftet med lärområdena är att erbjuda barnen nya och inspirerande lärupplevelser och möjligheter att arbeta

med uppgifter som innehåller lämpliga utmaningar i lärandet. Barnens olika behov av stöd ska beaktas i undervisningen och barnen ska ges tillräckligt stöd genast när behov uppstår.

De gemensamma målen för undervisningen är uppdelade i fem lärområden. Varje lärområde innehåller mål som har både didaktiska och pedagogiska syften som hör samman med varandra. Lärområdena i förskoleundervisningen ska utformas så att målen och innehållet kombineras på ett pedagogiskt ändamålsenligt sätt.

Läraren ska ha kunskaper om de olika lärområdena för att kunna planera målinriktad undervisning och ändamålsenliga helheter som beaktar de olika lärområdena. Lärområdena ger läraren ramar för hurdana erfarenheter, situationer och miljöer hen kan söka, omarbeta och erbjuda för barnen.

Lärmiljön omformas och arbetssätten väljs så att målen för undervisningen kan uppnås. Utvärdering av verksamheten samt systematisk uppföljning av barnens växande och lärande utgör en grund för planering av undervisningen och för dess genomförande. Om ett barn som deltar i utöver förskoleundervisningen i kompletterande dagvård, ska barnets dag utgöra en helhet.

Undervisningen utgår från barnets behov och bygger på de erfarenheter och kunskaper barnet redan har samt beaktar barnets intressen. Planer för barnens lärande och barns individuella planer (IP) ska således beaktas i planeringen och genomförandet av förskoleundervisningen.

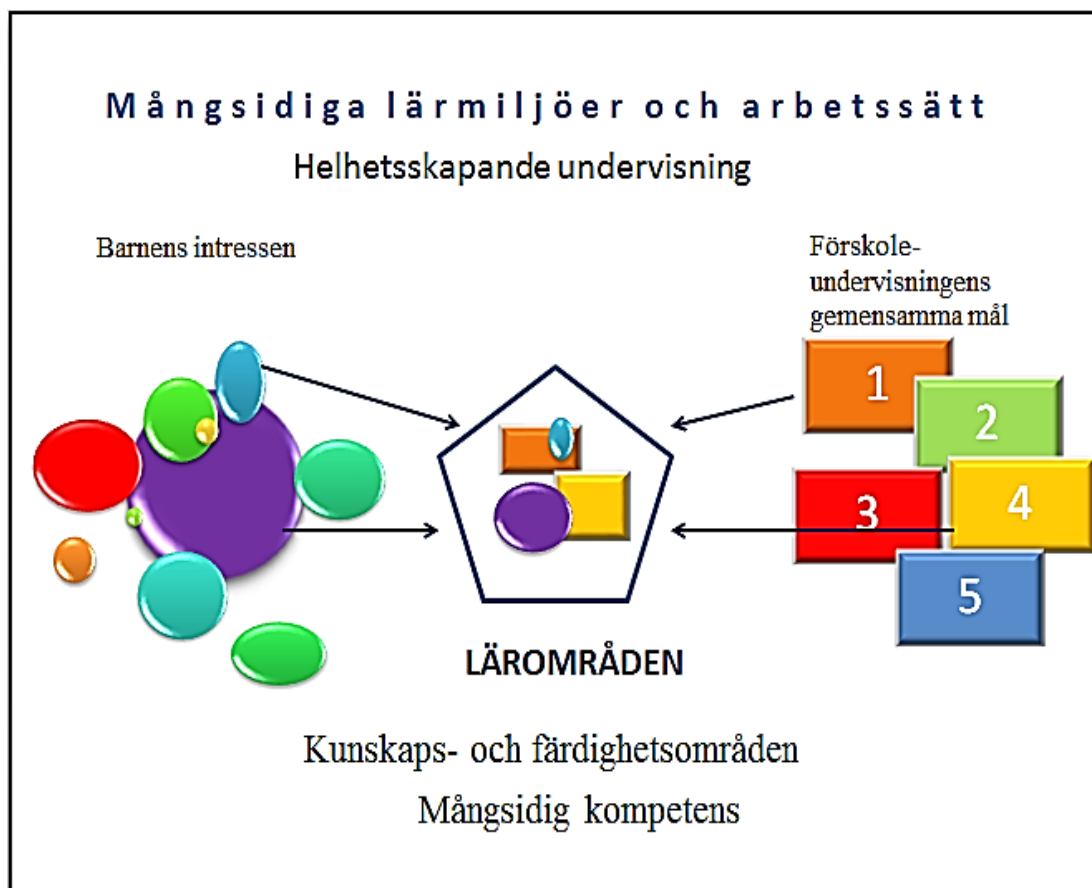
Förskoleundervisningen ska till sin struktur, sitt innehåll och sina arbetsformer vara sådan att den ger möjligheter för rofylldt arbete samt att leka och lära sig tillsammans med andra barn. Undervisningen ska erbjuda möjligheter till kreativitet, lustfyllt lärande, utevistelse samt lugn och ro. I valet av arbetssätt beaktas barngruppen som helhet i förhållande till barns individuella förutsättningar att inhämta kunskap och fungera.

Undervisningen byggs upp så att den stimulerar och berikar alla barns språkliga färdigheter inom olika lärområden. Att stärka och utveckla barnens språkliga förutsättningar beaktas i planering och genomförande av all verksamhet i förskolan.

Barnets språk utvecklas i samtal och samspel med personalen och de andra barnen. I undervisningen ska barnet få tid och rum att på ett mångsidigt sätt använda och vidareutveckla sina individuella språkliga färdigheter genom samtal med utgångspunkt i barnets egna upplevelser och erfarenheter. Barn ska ges möjligheter att utveckla ett rikt och nyanserat språk samt förmåga att kommunicera med andra och uttrycka sig. Personalen skapar ständigt tillfällen och tar tillvara situationer där barnen kan samtala och utveckla sin språkliga förmåga.

I all verksamhet ska den vuxna ständigt iaktta sitt eget språkbruk och aktivt arbeta med att fungera som en god språklig modell för barnet. Som stöd för kommunikation och förståelse används mångsidigt olika metoder och verktyg, t.ex. bilder och tecken som stöd.

Förskolans beskrivning om hur barnens tidigare erfarenheter, kunskaper och intressen beaktas i planeringen av undervisningen och lärområdena: Skriv text här

Mina många uttrycksformer

Barnens inlärningsförutsättningar, sociala färdigheter och positiva självbild stärks när de lär sig att strukturera omvärlden. Den förmågan utvecklas när barnen får utforska, tolka och öva att uttrycka sig och världen på olika sätt. Det stödjer också utvecklingen av deras koncentrations- och självregleringsförmåga. Förskoleundervisningens uppdrag är att utveckla barnens uttrycksförmåga genom träning av grundläggande färdigheter i att uttrycka sig genom **musik, bildkonst, slöjd samt verbalt och kroppsligt**. När barnen får bekanta sig med olika kultur- och uttrycksformer stärks deras förmåga att delta och påverka och multilitteraciteten utvecklas. Användningen av olika uttrycksformer i förskolans vardag och fest ger möjligheter att lyfta fram den kulturella mångfalden och glädjas över den.

Allmänna mål för undervisningen inom detta lärområde

I förskoleundervisningen ska barnen uppmuntras och stödjas i att använda olika uttrycksformer. Undervisningen ska planeras så att barnen får upplevelser av konst och erfarenheter av en kreativ process bestående av planering, genomförande och utvärdering. Verksamheten ska utgå från barnens förmågor, iakttagelser och upplevelser. Barnen ska uppmuntras att berätta om sina idéer, sitt arbete och om sina olika erfarenheter i anknytning till dem. Slutprodukterna granskas tillsammans och de gemensamma produkterna ska synas i lärmiljöerna. När barnen uttrycker sig och när arbetet dokumenteras ska det finnas tillgång till många olika slags material, verktyg och

redskap. Kulturutbudet och lärmiljöerna i den närmaste omgivningen ska mångsidigt utnyttjas i undervisningen.

Detaljerade mål

Den **musikaliska verksamheten** i förskolan ska vara mångsidig och multisensorisk. Målet är att stärka barnens musikintresse och förhållande till musiken. Barnen ska ges möjlighet att upptäcka sina egna musikaliska färdigheter med hjälp av sång, dans, rörelser och genom att spela och skapa egen musik. Barnen ska få lära sig sånger och bekanta sig med olika musikstilar och instrument. Man leker, experimenterar och improviserar med musik. Tillsammans med barnen iakttar man ljudnivå, ljudlängd, ljudstyrka och klangfärger i det musikaliska utövandet. Undervisningen ska ge barnen erfarenheter av att tillsammans göra musik.

I förskoleundervisningen ska barnen öva sig att **slöjda** och att använda olika arbetsredskap. Barnens intresse för slöjd ska väckas. Barnen får pröva på att använda både hårda och mjuka material och lära sig de tekniker och basfärdigheter som behövs i användningen. De ska uppmuntras att planera och skapa olika slöjdarbeten tillsammans med andra inom ramen för sin fantasi och sina färdigheter. Barnen ska också planera och tillverka ett mera omfattande slöjdarbete under lärarens handledning. Lokala hantverkstraditioner eller traditioner som anknyter till barnens bakgrund kan utnyttjas i arbetet.

Utvecklingen av barnens **visuella tänkande och visuella uttryck** ska stödjas i förskoleundervisningen genom att barnen får skapa, tolka och bedöma olika bilder. Undervisningsinnehållet planeras utgående från barnens erfarenhetsvärld och intressen. Barnen ska uppmuntras att skapa bilder på olika sätt, med olika verktyg och material. Förmågan att skapa bilder tränas multisensoriskt, till exempel genom att måla, bygga och skapa mediepresentationer. Utöver de bilder barnen själva producerar ska man också tillsammans studera konstverk, mediebilder, formgivning av föremål och olika objekt i naturen och den byggda miljön. Barnen ska uppmuntras att tolka och beskriva sina tankar om de visuella budskapen. Bilder granskas med avseende på till exempel färg, form, material, upphovsman, i vilket sammanhang bilderna visas och vilka känslor de framkallar.

Barnen ska uppmuntras att **uttrycka sig muntligt och kroppsligt** med hjälp av lek och olika övningar. Målet är att barnen får erfarenheter av hur man kan leka och kommunicera på olika sätt med språket och kroppen. Barnens fantasier, upplevelser och iakttagelser bearbetas gemensamt med hjälp av olika uttrycksformer. Ramsor, dikter och barnlitteratur utnyttjas i undervisningen. Barnen ska få erfarenheter både av att uttrycka sig spontant och av gemensamt planerade processer. Som uttrycksformer kan användas dramaverksamhet, ordkonst eller dans.

Förskolans egna anteckningar: Skriv text här

Språkets rika värld

Språket är för barnen både ett föremål och ett verktyg för lärandet. I förskoleåldern blir språket allt mera ett verktyg för tänkande, uttryck och kommunikation, som barnen använder för att strukturera sin vardag och forma sin världsbild. Förskoleundervisningen uppdrag är att stödja utvecklingen av barnens **språkliga färdigheter** från en allmän uppfattning om språkets betydelse mot en mera detaljerad förståelse av språkets strukturer och form. Det centrala är att väcka barnens intresse och nyfikenhet för talat språk och för att läsa och skriva. Språkexempel och positiv respons har stor

betydelse för lärandet. Att tolka och producera olika slags texter muntligt och med hjälp av olika kommunikationsmedel är en del av den multilitteracitet och den mångsidiga kompetens i informations- och kommunikationsteknik som småningom utvecklas. Barnens språkliga och kulturella mångfald ska uppmärksammas och respekteras och dess kontinuitet stödjas i förskoleundervisningen. Att ge akt på olika språk stödjer språkmedvetenheten och utvecklingen av mångsidig kompetens med avseende på kulturella färdigheter och kommunikationsförmåga.

Allmänna mål för undervisningen inom detta lärområde

Målet i förskoleundervisningen är att främja barnens språkliga utveckling och kommunikationsfärdigheter samt stärka deras intresse för språk och kultur. Utvecklingen av barnens språkliga medvetenhet främjas av språklekar och -ramsor och genom att barnen får bekanta sig med talat och skrivet språk på ett mångsidigt sätt. Barnens begynnande läs- och skrivfärdighet ska stödjas med hjälp av lekar och aktiverande övningar. Undervisningen och lärmiljöerna ska planeras så att de ger barnen goda möjligheter att iakttä, utforska och experimentera med talat och skrivet språk och att bredda sitt ordförråd. Utöver undervisningsspråket ska man i förskoleundervisningen också uppmärksamma andra språk. Det är viktigt att barn som har ett annat modersmål än undervisningsspråket får mycket stöd så att deras kunskaper i undervisningsspråket utvecklas och att de samtidigt upplever att de språk de talar hemma är viktiga och värdefulla.

Detaljerade mål

Utvecklingen av barnens kunskaper i **svenska/finska/samiska/teckenspråk** ska stödjas på olika sätt i förskoleundervisningen.

Undervisningen ska ge barnen möjligheter att öva sig att lyssna och tala i olika situationer. De ska uppmuntras att berätta och diskutera, att leva sig in i, förstå och minnas det de hör. Tillsammans med läraren funderar barnen över ords betydelse och leker med ord. Gemensamma diskussioner utvecklar barnens förmåga att fråga, dra slutsatser och bedöma det de hör. Barnen ska inspireras att skapa berättelser och ges möjlighet att öva sig genom till exempel drama, egna berättelser och sagor, även digitala.

Barnen ska få lyssna till olika texter och diskutera dem tillsammans. Det hjälper dem att förstå betydelsen av att läsa. Lärarens exempel och olika övningar ger barnen erfarenheter av hur tal kan omvandlas till skrivet språk och skrivet språk till tal. Man undersöker tillsammans skrivet och talat språk. Barnen ska göras uppmärksamma på att talet kan indelas i mindre enheter, såsom ord, stavelser och ljud.

Utvecklingen av barnens begynnande läsfärdighet ska stödjas genom att de ges möjligheter att skriva på ett lekfullt sätt och att producera egna texter med hjälp av digitala verktyg. Barnen ska inspireras att tillsammans och på egen hand känna igen och producera bokstäver, ord och texter på olika sätt utgående från sin förmåga och sitt intresse i för dem relevanta sammanhang.

Barnlitteratur ska användas på ett mångsidigt sätt i undervisningen. Barnen ska uppmuntras att undersöka och läsa olika slags texter enligt sin förmåga och att berätta eller på olika sätt uttrycka vad de hört eller läst.

Utvecklingen av barnens finmotorik och barnens förmåga att gestalta rum och riktningar ska stödjas med hjälp av olika lekar och övningar. Barnen ska lära sig ett ändamålsenligt penngrepp och att använda tangentbord och andra digitala verktyg för sitt skrivande.

I förskoleundervisningen ska man tillsammans iaktta **olika språk** för att stödja barnens språkliga färdigheter. I synnerhet granskas de språk som talas i barngruppen och i närmiljön. På det viset stöds barnens språkmedvetenhet och utvecklingen av de egna språkliga och kulturella identiteterna. Samtidigt väcker man barnens intresse för både rikedom och det intressanta med olika språk och kulturer i omvärlden. I undervisningen kan till exempel sånger, lekar och tecken på olika språk användas.

Förskolans egna anteckningar: Skriv text här

Jag och vår gemenskap

När barnen växer blir deras revir större. Utöver det egna hemmets traditioner, regler, värderingar och synsätt möter barnen också andra sätt att tänka och handla. Förskoleundervisningens uppdrag är att stärka barnens förmåga att förstå och komma till rätta i ett pluralistiskt samhälle. Lärområdet ska behandlas ur ett **historiskt och samhälleligt perspektiv samt ur ett etiskt och livsåskådningsmässigt perspektiv**. Genom att fundera över närmiljöns historia och aktuella frågor riktas barnens intresse mot samhällsfrågor. Att reflektera över etiska val i vardagen, utveckla sina emotionella färdigheter och att träna konstruktivt beteende stärker barnens sociala färdigheter. Att bekanta sig med seder och bruk, religioner och andra åskådningar i närmiljön i kombination med andra övergripande mål stödjer utvecklingen av barnens kulturella och sociala färdigheter samt mångsidig kompetens med avseende på tänkande och lärande. Förskolan ska samarbeta med vårdnadshavarna och vara lyhörd för varje familjs bakgrund, synsätt och värderingar.

Allmänna mål för undervisningen inom detta lärområde

Målet är att stärka barnens intresse för samhälllig verksamhet, i synnerhet i närmiljön, och att stärka barnens delaktighet i sin verksamhetsmiljö. Barnen ska göras uppmärksamma på nuet och ges möjligheter att leva sig in i händelser och situationer i det förflutna. Undervisningen ska stödja barnens förmåga till etiskt bemötande och tänkande samt utvecklingen av emotionella färdigheter. Under lärarens ledning ska barnen bekanta sig såväl med sin egen som med andra åskådningar och religioner som finns representerade i den egna barngruppen eller i närmiljön, och med seder och bruk som kännetecknar dem. Barnen ska uppmuntras att fråga och ges utrymme att fundera och undra. Lämpliga arbetsätt är diskussioner och metoder som ger barnen möjlighet att leva sig in i olika situationer.

Detaljerade mål

Tillsammans med barnen bekantar man sig med en person eller ett objekt i närmiljön ur ett **historiskt** perspektiv. Ämnet behandlas på ett åskådligt sätt genom att använda flera sinnen och olika uttrycksformer. Också andra historiska händelser, personer, kulturer och kulturarv som intresserar barnen kan tas upp i undervisningen. Som informationskällor kan man använda personer, föremål och platser i den närmaste omgivningen samt vårdnadshavarnas sakkunskap om sitt eget kulturarv. Också olika festtraditioner, berättelser, traditionella lekar och sånger kan användas i undervisningen.

Barnens intresse för **samhällsfrågor** ska väckas med hjälp av diskussioner om aktuella frågor i närmiljön och samhället som intresserar barnen. Tillsammans med barnen bekantar man sig med medier och prövar att producera media på ett lekfullt sätt. Tillsammans med barnen diskuterar man och ifrågasätter sanningenligheten i medieutbudet. I undervisningen bekantar man sig med

barnens rättigheter utgående från FN:s konvention om barnets rättigheter. Regler för förskolegruppen skapas och utvecklas tillsammans med barnen. Samtidigt lär man barnen att förstå att reglerna i samhället är avtal mellan människor. Närmiljön utnyttjas så att barnen har möjlighet att på riktigt delta och påverka.

Förskoleundervisningen ska innehålla gemensam **etisk fostran**. Den ska kopplas till barnens vardag och verkliga situationer som är förknippade med känslor och etiska val. Barnen ska få hjälp med att lära sig identifiera sina känslor, handla vänligt och ansvarsfullt och att lösa konfliktsituationer som uppstår mellan barnen på ett konstruktivt sätt. Tillsammans med barnen funderar man över vänskap och respekt för andra, glädje och rädsla, könsrelaterade antaganden och hur man skiljer mellan rätt och fel. Naturliga arbetsätt för etisk fostran är förutom gemensamma diskussioner till exempel rollekar, sagor och medieberättelser. Undervisningsmaterial och -program som utarbetats för att främja barns sociala och emotionella färdigheter utnyttjas i undervisningen.

Inom **åskådningsfostran** bekantar man sig tillsammans med de religioner och åskådningar som förekommer i barngruppen. Åskådningar som inte har någon religiös anknytning granskas vid sidan av övriga åskådningar. Åskådningsfostran kopplas ihop med vardagliga företeelser, fester och aktuella händelser som har religiös eller konfessionell innebörd. Målet är att hjälpa barnen att förstå och respektera både sina egna och andra barns och familjers olika konfessionella traditioner och sedvänjor samt uppfattningar som hänger ihop med dem. Barnen ska uppmuntras att fundera över olika livsfrågor i samverkan med andra. Samtidigt stärks deras förmåga att förstå ord och begrepp som anknyter till religioner och åskådningar. I undervisningen kan man dra nytta av exempelvis besök av gäster och evenemang i närmiljön.

Inom förskoleundervisningen i Esbo diskuterar personalen med barnen om olika religioner och åskådningar med syfte att medvetandegöra barnen om att det finns olika åskådningar. Principerna för åskådningsfostran för det enskilda barnet diskuteras tillsammans med barnets vårdnadshavare i samband med uppgörandet av plan för barnets lärande. Samarbete med församlingar kan ingå i undervisningen. Om det i förskoleundervisningen ingår olika religiösa tillställningar ombeds samtycke av vårdnadshavare för barnets deltagande. För de barn som inte deltar i dessa tillställningar ska ordnas annan undervisning.

Förskolans egna anteckningar: Skriv text här

Jag utforskar min omgivning

Barnens omvärld – den närbelägna naturen och den byggda miljön samt de övriga lärmiljöerna i förskolan – erbjuder gott om material för barnens lärande. När det gäller träning av barnens **matematiska färdigheter** och **teknologi- och miljöfostran** är det särskilt viktigt att undervisningen knyts till barnens erfarenhetsvärld och omvärld. Att strukturera och beskriva sina iakttagelser, upplevelser och kunskaper som gäller omvärlden hjälper barnen att utvecklas som tänkande och lärande individer. Utveckling av förmågan att benämna saker och att förstå och använda olika begrepp främjar barnens multilitteracitet. Förskoleundervisningens uppdrag är att stödja utvecklingen av barnens matematiska tänkande och intresse för matematik. Den ska också stärka barnens naturkännedom och förhållande till naturen och göra dem bekanta med vardagsteknik. I förskolan bekantar sig barnen med undersökande lärande genom att iaktta och utforska omgivningen och genom att experimentera och dra slutsatser.

Allmänna mål för undervisningen inom detta lärområde

Förskoleundervisningen ska stärka grunden för barnens matematiska tänkande och för matematiskt lärande. Barnen ska uppmuntras att upptäcka matematiken i vardagen och omgivningen. Undervisningen ska ge möjligheter att utveckla förståelse för begreppen tal, förändring och tid samt nivå och rymd och att utveckla mätkunskaper. Målet för undervisningen är att erbjuda barn som befinner sig i olika stadier av det matematiska tänkandet glädje över insikt och lärande.

Undervisningen ska omfatta iakttagelser i naturen. Utvecklingen av barnens känsla för miljön och deras förhållande till naturen stöds genom att barnen får röra sig i naturen och utforska den. Barnen ska också uppmuntras att iaktta hurudan teknik som finns i omgivningen och att testa egna lösningar.

Man bekantar sig med undersökande arbetssätt i undervisningen. Barnen ska uppmuntras att ställa frågor och att gemensamt söka svar på dem. Barnen ska lära sig att jämföra, klassificera och sortera information utgående från observationer eller mätningar. De ska uppmuntras att dra slutsatser och hitta lösningar på vardagliga problem och att testa olika lösningar. I undervisningen ska barnen öva sig att dokumentera med olika verktyg och att presentera resultat på olika sätt.

Detaljerade mål

Barnen sporras att utveckla sina **matematiska färdigheter** med hjälp av aktiverande övningar, genom lek och med hjälp av olika sinnen i olika lärmiljöer. I undervisningen bekantar man sig tillsammans med matematiken och dess delområden på ett åskådligt sätt.

Barnen ska uppmuntras att fundera över och beskriva sina matematiska observationer i olika vardagliga situationer med hjälp av att läraren beskriver och sätter ord på företeelserna. Barnen ska få öva sig att presentera sina observationer med hjälp av bilder och olika redskap. Undervisningen planeras så att barnen har gott om möjligheter att klassificera, jämföra och rangordna saker och ting och att hitta och skapa lagbundenheter. Undervisningen ska även omfatta lekar och uppgifter som utvecklar minnet. Barnen ska också uppmuntras att dra slutsatser och söka lösningar på problemlösningssuppgifter som anknyter till omvärlden.

Utvecklingen av barnens taluppfattning ska mångsidigt stödjas genom lek och övningar. Barnen ska uppmuntras att observera antal i omgivningen och att enligt sin förmåga kombinera dem med motsvarande räkneord och siffersymboler. Antalen jämförs och förändringen av antal undersöks med hjälp av praktiska exempel. Undervisningen ska i synnerhet fästa vikt vid utvecklingen av barnens förmåga att se och räkna upp talföljder.

Barnens förmåga att uppfatta nivå och läge ska stödjas genom olika övningar. Barnen ska till exempel med hjälp av rörelselekar uppmuntras att undersöka och testa två- och tredimensionalitet och lära sig plats- och jämförelsebegrepp, såsom framför, uppe och varannan. För att stärka barnens geometriska tänkande ges barnen möjligheter att bygga, pyssla och modellera. Under lärarens ledning får barnen bekanta sig med former i omgivningen och öva sig att benämna dem.

I förskoleundervisningen ska barnen pröva på att mäta både med kroppen och med olika redskap. I undervisningen tränas tidsbegrepp såsom ibland, i går och i morse. Man funderar tillsammans på tidsföljder till exempel genom att observera dygnstider.

I undervisningen ska bland annat lekar, spel och berättelser samt informations- och kommunikationsteknik utnyttjas.

Miljöfostran i förskoleundervisningen ska ge barnen naturupplevelser och möjlighet att utforska och bekanta sig med växter, djur och naturfenomen. Omgivningen iakttas med olika sinnen och med hjälp av audiovisuella hjälpmedel. Undervisningen kan också innehålla mindre experiment. Man diskuterar observationerna och övar sig att klassificera information från sina observationer. Samtidigt övar barnen sig att använda begrepp som anknyter till naturen, att dra slutsatser och funderar över orsakssammanhang. Barnens kunskap om naturen utnyttjas i undervisningen. Man övar tillsammans att skaffa information om sådant som intresserar barnen. Man bekantar sig med naturskydd i undervisningen för att lägga grund för en hållbar livsstil. Barnen ska lära sig att värna om sin miljö och trivseln i miljön.

Man ger tillsammans med barnen akt på **tekniska lösningar** i vardagen, deras egenskaper och hur de fungerar. I undervisningen framhålls att teknik är resultatet av människans kreativitet. Barnen får bekanta sig med teknik genom att hitta på, pyssla och själva bygga olika konstruktioner och lösningar med olika material. Barnen ska uppmuntras att beskriva sina lösningar. Utöver redskapen i lärmiljöerna kan man till exempel använda barnens egna leksaker i undervisningen och fundera över hur de fungerar.

Förskolans egna anteckningar: Skriv text här

Jag växer och utvecklas

Förmåga att ta hand om sig själv och hantera vardagen ingår i den mångsidiga kompetens som är målet för förskoleundervisningen. Barnen behöver erfarenheter, information och reflektion för att småningom utveckla uppskattning för och färdigheter inom detta område. I förskoleundervisningen närmar man sig lärområdet ur **motions-, kost-, konsument-, hälso- och säkerhetsperspektiv**. Förskoleundervisningens uppdrag är att lägga grunden för en livsstil som värnar om hälsa, välbefinnande och motion samt att utveckla barnens hälso- och säkerhetskompetens. Vidare ska förskoleundervisningen främja kost-, konsumtions och hygienvanor som hör samman med en hållbar livsstil.

Allmänna mål för undervisningen inom detta lärområde

Barnen ska få mångsidiga erfarenheter av motion och börja förstå sambandet mellan motion, välbefinnande och hälsa. Undervisningen ska ge barnen möjligheter att utveckla sina motoriska och sociala färdigheter. Särskild vikt ska fästas vid att utveckla de perceptionsmotoriska färdigheterna som är viktiga med tanke på barnens allmänna inlärningsförutsättningar. Tillsammans med barnen bekantar man sig med hälsosam kost och funderar över dess betydelse. Barnen får lära sig måttlig konsumtion. Undervisningen ska ta upp hälsorelaterade faktorer och stödja barnens förmåga att sköta sin hälsa. Barnen ska få information om hur man rör sig tryggt i närmiljön och i lärmiljöerna i förskolan.

Detaljerade mål

Målet i förskoleundervisningen är att inspirera barnen att **röra på sig** på många olika sätt och känna glädje över att röra på sig. Med hjälp av motion och lekar utvecklas barnens förmåga att fungera tillsammans med andra. Samtidigt stärks deras kroppskontroll och förmågan att uppfatta sin kropp och dess olika delar i förhållande till det omgivande rummet, den använda tiden och kraften. Utöver handledd motion ska barnen också varje dag ges möjligheter att frivilligt röra på sig både inomhus och utomhus. I samarbete med vårdnadshavarna ska barnen spurras att motionera också

på fritiden i olika lokaler och i olika förhållanden utomhus.

Grundläggande motoriska färdigheter som behövs i vardagen tränas mångsidigt och regelbundet i olika miljöer i förskoleundervisningen. Sådana färdigheter är balans- och rörelseförmåga och förmåga att hantera redskap. Barnen får träna balans med hjälp av lekar där de övar att bromsa och finta eller genom att leka på en teknikbana. Rörelseförmågan främjas genom övningar där barnen ska rulla, klättra, springa och hoppa. Förmågan att hantera redskap tränas genom att barnen får knuffa och dra och använda olika redskap och bollar på olika sätt. Barnen ska dessutom inspireras att träna sin finmotorik med hjälp av till exempel spel och lekar som utvecklar fingerfärdighet och precision. Målet är att undervisningen ger alla barn möjligheter att delta och att lyckas och att den stödjer barnens välbefinnande och funktionsförmåga.

I förskoleundervisningen ska måltidssituationen utnyttjas som en hälsofrämjande lärmiljö som utvecklar barnens **kunskaper om mat**. Måltidssituationerna görs så trivsamma som möjligt och barnen får lära sig ett gott bordsskick. Utöver den finländska matkulturen och de finländska sederna, bekantar man sig även med någon annan matkultur genom att utnyttja hennens sakkunskap. Man ska tillsammans med barnen undersöka reklam som riktas till barnen och fundera över betydelsen av **måttlig konsumtion**. Till exempel tolkningar av konsumtion och reklam som kommer till uttryck i barnens lekar och teckningar kan fungera som grund för konsumentfostran i förskolan.

Barnen får lära sig förstå betydelsen av att röra på sig, att vila och att ha goda människorelationer för **välbefinnandet och hälsan**. Tillsammans med barnen funderar man över hälsa och sjukdomar och orsakerna till dem samt över människans möjligheter att påverka sin fysiska hälsa och sitt psykiska välbefinnande. Man diskuterar goda människorelationer och vilken betydelse de har för det psykiska välbefinnandet. Barnen övar i vardagliga situationer att umgås med kompisar, ta hänsyn till andra, identifiera och behärska känslor. Tillsammans med barnen diskuterar man sömn och motion och funderar över hur de inverkar på att man varje dag är pigg och mår bra. I undervisningen ska man söka information om hygien och som en del av vardagen i förskolan övas grundläggande färdigheter i anslutning till hygien.

Barnen ska i förskolan få information om sin rätt till ett **tryggt** liv, respektfullt bemötande och integritet. Man ger tillsammans akt på och funderar över de vanligaste fysiska och psykiska risksituationerna i vardagen och i lärmiljöerna i förskolan. Målet är att stödja barnens känsla av trygghet och säkerhet, lära dem att be om och söka hjälp vid behov och att handla tryggt i de vanligaste vardagliga situationerna. Barnen ska uppmuntras att be om hjälp av en vuxen i problemsituationer i förskolan och om de upplever mobbning samt att berätta om sina bekymmer. I undervisningen tränas reglerna för hur man rör sig i trafiken och vistas tryggt i informations- och kommunikationstekniska miljöer på ett för åldern lämpligt sätt.

Förskolans egna anteckningar: Skriv text här

3.4 Specifika frågor angående språk och kultur

All förskoleundervisning ska följa samma allmänna mål för fostran och lärande som fastställs i grunderna för förskoleundervisningens läroplan. Barnens varierande språkliga och kulturella bakgrund och färdigheter ska beaktas i förskoleundervisningen. Förskoleundervisningens mål är att stödja utvecklingen av varje barns språkliga och kulturella identiteter och lära barnen att respektera olika språk och kulturer. Ett särskilt mål är att stödja språkfärdigheterna hos två- och flerspråkiga barn.

Målsättningen med mångkulturell fostran i förskoleundervisningen är att öka förståelsen för andra kulturer och språk samt främja jämlikhet och rättvisa. Kvalitetsmässig mångkulturell och språklig fostran ger samtliga barn i gruppen färdigheter att fungera i en mångkulturell värld. Barnen blir bekanta med att se världen ur olika perspektiv samt att uppskatta och respektera mångfald.

Förskolan är en mångkulturell miljö där både barn och vuxna har olika bakgrund. Personalen närmar sig mångkulturalitet utgående från sin egen kultur. Därför är det viktigt att vara medveten om hur den egna bakgrunden och de egna kulturella värderingarna påverkar tänkandet och agerandet. Genom att vara medveten om sina egna värderingar ökar förståelsen för även andra kulturer. Också i det här fallet fungerar personalen som en förebild för barnet.

Personalen känner till vilka kulturer och religioner/åskådningar som finns representerade i barngruppen. Barnens olika bakgrunder tas tillvara i undervisningen. Med barnets diskuteras vårdnadshavare hur barnets egna modersmål stöds och hur barnets egna kultur uppmärksammas i förskoleundervisningen.

Barn oberoende av sin språkliga bakgrund ska ges förutsättningar att i en svenskspråkig miljö utveckla och förstärka sina svenska språkfärdigheter. De gemensamma språkdokumenterna stöder personalen i att definiera gruppens språkliga förutsättningar och planera undervisningen. Den språkliga miljön ska vara lyhörd för alla barns olika språkliga utgångspunkter. Språkmiljön är levande och varierande där många av barnen är två- eller flerspråkiga.

Barnen kommer i kontakt med olika språk dagligen och blir medvetna om att det finns olika språk i omvärlden, vilket ökar barnens medvetenhet om språk samt stärker utvecklingen av en språklig och kulturell identitet. Personalen i förskoleundervisningen visar genom sitt agerande att barnets alla språk är värdefulla. I undervisningen ges akt på olika språk, i synnerhet de språk som talas i barngruppen och i närmiljön. Vårdnadshavare uppmuntras att konsekvent tala sitt eget modersmål med barnet.

I förskoleundervisningen ska **barn med annat modersmål** (annat än svenska eller finska) **och flerspråkiga barn** få stöd för sin språkutveckling och för utvecklingen av sin identitet och självkänsla. Utvecklingen av barnens kunskaper i svenska/finska ska främjas inom de olika delområdena av språkkunskap utgående från barnens behov och förutsättningar, både genom ledd verksamhet och i förskolans vardag. Separat undervisning i svenska/finska som andraspråk och undervisning i barnens eget/egna modersmål erbjuds i mån av möjlighet.

I Esbo kan barn i förskoleundervisningen delta i det egna modersmålets undervisning i enlighet med fastställda principer.

4 Stöd för barnets växande och lärande

4.1 Principerna för stöd

Barn som deltar i förskoleundervisning omfattas av stöd för växande och lärande enligt lagen om grundläggande utbildning. Enligt lagen har barnen rätt att få tillräckligt stöd genast när behov uppstår. Det finns tre nivåer av stöd för växande och lärande: allmänt, intensifierat och särskilt stöd.

Stödet ska vara flexibelt, långsiktigt planerat och förändras enligt behovet av stöd. Stödet ska ges så länge, på den nivå och i den form som det behövs. Det är viktigt att behovet av stöd identifieras och att stöd för växande och lärande ges på ett tidigt stadium för att förhindra att problemen växer och blir mera komplicerade.

Stödet för växande och lärande ska ordnas utgående från såväl det enskilda barnets som barngruppens styrkor respektive inlärnings- och utvecklingsbehov. Det är viktigt att i förskolan se till att alla barn får uppleva att de lyckas i lärandet och som medlem i gruppen. Det stödjer barnens positiva uppfattning om sig själva. Mångsidig respons och information om lärandet ska metodiskt användas för att uppmuntra och handleda barnen. På det viset blir barnen medvetna om hur lärandet framskrider.

Stödet för växande och lärande innebär både lösningar som berör hela gruppen och lärmiljöerna samt lösningar som möter barnens individuella behov. Särskild vikt ska läggas vid att lärandet kan förflyta så obehindrat som möjligt och att inlärningssvårigheter förebyggs och upptäcks på ett tidigt stadium. Yrkesövergripande samarbete mellan lärarna, speciallärare, övrig förskolepersonal och andra sakkunniga har stor betydelse för att behovet av stöd ska upptäckas och när stödet planeras och genomförs. Vilka sakkunniga som ska delta i samarbetet avgörs från fall till fall.

Principen är att behovet av stöd ska bedömas och beslut om stöd enligt lagen om grundläggande utbildning fattas så fort som möjligt efter att förskoleundervisningen inletts. Ofta har barnets behov av stöd observerats redan innan förskoleundervisningen inletts. Samarbete mellan förskoleundervisningen, barnets tidigare småbarnspedagogik, rådgivningen och vårdnadshavarna bidrar till kontinuitet i barnets välbefinnande och lärande. Information om stödåtgärder som barnet eventuellt fått före förskolan ska utnyttjas i förskoleundervisningen.

När behovet av stöd bedöms granskas först de befintliga arbetssätten, undervisningsarrangemangen samt lärmiljöerna och hur de lämpar sig för barnet. Utifrån det bedöms om man genom att ändra på dem kunde hitta bättre pedagogiska lösningar för barnet.

Barnet ska i första hand ges stöd i den egna förskolegruppen genom olika flexibla arrangemang, om inte barnets bästa nödvändigtvis förutsätter att barnet flyttas till en annan grupp eller enhet. Om barnet utöver förskoleundervisning också utnyttjar andra tjänster inom småbarnspedagogiken, ska förskolepersonalen och den övriga personalen inom småbarnspedagogiken samarbeta i frågor som gäller stödet för barnets växande och lärande. Det är viktigt att information om barnets behov av stöd och det stöd barnet fått i förskolan också överförs till den grundläggande utbildningen.

Förskolepersonalen är barnets viktigaste stöd i förskolan. Den pedagogiska sakkunskapen liksom personalens samarbete i att upptäcka behov av stöd och att planera samt att genomföra stödet är centralt. Varje förskolenhet har tillgång till en konsultativ specialbarntädgårdslärares tjänster i frågor kring stöd för växande och lärande. Vid behov planeras och genomförs stödet i form av ett yrkesövergripande samarbete. Barnens individuella styrkor tas i beaktande i anordnandet av förskoleundervisningen. Varje barns möjlighet att vara delaktig i gruppen värnas om.

Principerna för ordnandet av stöd för växande och lärande i de svenska förskolorna i Esbo grundar sig på ett flexibelt sätt att utnyttja tillbudsstående resurser så att stödformerna svarar mot barnens behov. Barns eventuella stödbehov i förskolan beaktas, i mån av möjlighet, redan i dagvården vid övergången till förskolan t.ex. vid planering av assistenttjänster eller då förskolegrupper bildas. Utöver stödformerna inom ramen för allmänt, intensifierat och särskilt stöd i förskoleundervisningen kan den kompletterande dagvården beaktas i planeringen av stödet för ett barn. Stödet för barnet planeras då som en helhet. Särskild uppmärksamhet ska ägnas åt att planera behovet av stöd hos ett barn som beviljats uppskov med skolstarten.

Processer för anordnandet och planering av stöd beskrivs närmare i Handboken för ordnande av stöd.

Plan för barnets lärande

En plan för barnets lärande görs upp individuellt för varje barn som stöd för planeringen och genomförande av förskoleundervisningen. Vid uppgörandet av planen för barnets lärande utgår man ifrån barnets styrkor. Planen tar fasta på att iaktta barnets färdigheter och att ställa upp mål för barnets växande och lärande samt utveckling av mångsidig kompetens. Förskoleundervisningen för barnet kan även fördjupas eller breddas genom att ställa lämpliga målsättningar i planen för barnets lärande. De svenska förskolorna i Esbo finns en gemensam blankett för plan för barnets lärande.

Barnet deltar i diskussionerna kring Planen för barnets lärande och ges möjlighet att ställa upp egna mål för sitt lärande. Innehållet i barnets plan ökar även vårdnadshavarens kunskap om barnets situation i förskoleundervisningen vilket gör att de bättre kan stödja sitt barn. Det språkliga observationsschemat beaktas i uppgörandet av plan för barnets lärande. Planen för barnets lärande ska inte beskriva barnets personliga egenskaper. Utvärderingen av planen för barnets lärande görs tillsammans med barnet och vårdnadshavare.

I planen definieras även handledning och eventuella stödåtgärder. De mål och stödåtgärder som definieras i planerna ska stöda det enskilda barnets växande och lärande samt fungera som stöd för förskolepersonalens planering och samarbete. Barnets plan fylls i till de delar som är ändamålsenliga för att stödja barnets växande och lärande.

Läraren bekantar sig med tillgänglig information om barnet och observerar tillsammans med förskolans övriga personal barnet i olika situationer i förskoleundervisningen. Plan för barnets lärande görs upp av läraren tillsammans med vårdnadshavarna på hösten. Vid behov deltar även andra sakkunniga i uppgörandet av planen. En tidigare plan för barnets lärande från småbarnspedagogiken och andra dokument som uppgjorts som stöd för barnet beaktas vid uppgörandet av plan för barnets lärande med vårdnadshavarnas tillstånd.

På våren uppföljs barnets utveckling och förverkligandet av de gemensamma överenskommelserna tillsammans med barnets vårdnadshavare. Uppföljningen och utvärderingen antecknas i planen. Barnets delaktighet ska beaktas då mål ställs upp i barnets plan och utvecklingen följs upp.

4.2 Samarbete med vårdnadshavare i samband med stöd

Undervisningen och fostran ska ordnas i samarbete med vårdnadshavarna så att varje barn får undervisning, handledning och stöd enligt sin utvecklingsnivå och sina behov. När ett barn har behov av stöd ökar betydelsen av samarbete med vårdnadshavare. Barnen ska delta i samarbetet på ett ändamålsenligt och för dem lämpligt sätt. Vårdnadshavare uppmuntras att för sin del stödja sitt barn i att nå sina mål.

Förskolepersonalen tar upp sin oro med vårdnadshavare genast då ett behov av stöd uppstår. Målet är att handla i samförstånd med barnet och vårdnadshavare. Det är förskolans skyldighet att bemöta barnets behov av stöd för växande och lärande och vårdnadshavarnas samtycke behövs inte för att bedöma, planera eller förverkliga stödet. Vårdnadshavare ska informeras om möjligheten att få stöd och om de centrala principerna för stöd. Vårdnadshavare ska ges tillräcklig information om till exempel hur barnets ärenden behandlas, hur uppgifter fås och lämnas ut samt om sekretessrelaterade frågor. Barnet kan också behöva stöd inom den individuella elevvården. Det elevvårdande stödet grundar sig på frivillighet och förutsätter vårdnadshavarens samtycke.

4.3 Allmänt stöd

Varje barn ska ha möjlighet att utgående ifrån egna förutsättningar få stöd för växande och lärande i alla situationer i förskolan. Pedagogiken i förskoleundervisningen ska vara kvalitativ och mångsidig som beaktar både gruppens och enskilda barns behov.

Det första sättet att bemöta ett barns behov av stöd är allmänt stöd. Det innebär i allmänhet att enstaka stödåtgärder sätts in för att påverka situationen på ett så tidigt stadium som möjligt. Svårigheter förebyggs och åtgärdas inom ramen för allmänt stöd huvudsakligen genom mångsidiga arbetssätt och metoder, pedagogiska lösningar såsom flexibel gruppindelning och anpassning av lärmiljön samt samarbete mellan de sakkunniga som arbetar i förskolan.

Allmänt stöd ska ges genast när behovet av stöd uppstår och det krävs inga särskilda undersökningar eller beslut för att påbörja stödet. Stödet ska ordnas som samarbete mellan läraren och den övriga personalen och i nära samarbete med vårdnadshavaren och barnet. Stödåtgärder inom det allmänna stödet antecknas i plan för barnets lärande.

4.4 Intensifierat stöd

Barn som för sitt växande och lärande behöver regelbundet stöd eller flera olika stödformer samtidigt ges intensifierat stöd. Intensifierat stöd ges då det allmänna stödet inte är tillräckligt och på basis av en pedagogisk bedömning. Avsikten är att förebygga att barnets behov av stöd växer eller blir mer mångfasetterade. Det intensifierade stödet är mer omfattande och långsiktigt än det allmänna stödet. Kvaliteten i och kvantiteten av stödet ska ordnas så att det motsvarar barnets utvecklingsnivå och individuella behov. Det intensifierade stödet planeras, genomförs och följs upp i samarbete med vårdnadshavare

Innan det intensifierade stödet kan inledas görs en pedagogisk bedömning av barnets växande och lärande. Den pedagogiska bedömningen görs av barnets lärare i samarbete med (konsultativ) specialbarträdgårdslärare. Vid behov kan andra sakkunniga delta i arbetet. De svenskspråkiga förskolorna i Esbo använder en gemensam blankett för uppgörandet av den pedagogiska bedömningen.

Inledandet och ordnandet av det intensifierade stödet behandlas utgående ifrån den pedagogiska bedömningen i yrkesövergripande i samarbete med sakkunniga inom elevvården. Daghemsföreståndare med underskrift godkänner det intensifierade stödet i den pedagogiska bedömningen med sin underskrift.

I förskoleundervisningen på svenska i Esbo är det möjligt att få intensifierat stöd även i en förminskad eller integrerad förskolegrupp i Finno daghem.

Plan för barnets lärande inom intensifierat stöd

Det intensifierade stödet beskrivs i och anordnas i enlighet med en tilläggsbilaga till plan för barnets lärande. Stödåtgärderna som planeras ska rikta sig till de delområden som barnet behöver utveckla utgående från den pedagogiska bedömningen. En tidigare plan för barnets lärande inom småbarnspedagogiken eller andra planer som uppgjorts som stöd för barnet ska beaktas i planering av det intensifierade stödet i förskoleundervisningen med vårdnashavarnas tillstånd. Planen för barnets lärande med tilläggsbilaga görs upp av (specialbarntädgårdsläraren tillsammans med barnet och barnets vårdnadshavare. Den konsultativa specialbarntädgårdsläraren deltar i uppgörandet av planen med tilläggsbilaga förutom i den förminskade eller integrerade förskolegruppen. Vid behov deltar även övriga i personalen i förskolegruppen och/eller andra sakkunniga.

Plan för barnets lärande med tilläggsbilaga inom det intensifierade stödet omfattar också barnets stöd inom den kompletterande dagvården. Om barnet deltar i småbarnspedagogik på sommaren före skolstarten ska stödåtgärderna planeras så att de täcker även denna tid.

I tilläggsbilagan definieras tidpunkt för uppföljning av det intensifierade stödet. Intensifierat stöd ges i regel ända tills förskoleundervisningen avslutas, men det intensifierade stödet ska ändå regelbundet följas upp och utvärderas. Plan för barnets lärande med tilläggsbilaga följs upp minst två gånger under förskoleåret och uppdateras vid behov för att motsvara barnets behov av stöd.

Om det sker förändringar i barnets situation, justeras stödet att motsvara barnets behov av stöd. Eventuell övergång till det allmänna stödet behandlas utgående ifrån en ny pedagogisk bedömning. Om barnet är i behov av mer stöd görs en pedagogisk utredningen upp.

4.5 Särskilt stöd

Särskilt stöd ges barn för vilka förskoleundervisning inte annars kan ordnas med anledning av svårigheter i anslutning till växande och lärande. Det särskilda stödet i förskoleundervisningen arrangeras huvudsakligen för barn med förlängd läroplikt. Syftet med det särskilda stödet är att ge barnet ett övergripande och systematiskt stöd för växande och lärande och att främja barnets förutsättningar för inläring.

Ett beslut om särskilt stöd fattas på basis av en pedagogisk utredningen. Ett beslut om särskilt stöd kan dock fattas innan förskoleundervisningen inleds eller under förskoleundervisningen utan föregående pedagogisk utredning eller intensifierat stöd, om det ur en psykologisk eller medicinsk bedömning framgår att undervisningen för barnet till följd av handikapp, sjukdom, försenad utveckling, störningar i känslolivet eller någon annan därmed jämförbar orsak inte kan ordnas på annat sätt.

I den skriftliga pedagogiska utredningen ingår en utredning om barnets framsteg i lärande och en utredning om det intensifierade stödet som barnet fått och om barnets helhetssituation. Den pedagogiska utredningen görs upp av barnets lärare tillsammans med (konsultativ) specialbarntädgårdslärare i yrkesövergripande samarbete med sakkunniga inom elevvården. I den pedagogiska utredningen ingår en bedömning av barnets behov av stöd. I utredningen bifogas vid behov sakkunnig utlåtande. Den pedagogiska utredning görs på en blankett som är gemensam för de svenskspråkiga förskolorna i Esbo. Då den pedagogiska utredningen sammanställs ska en eventuell

tidigare pedagogisk bedömning och plan för barnets lärande i förskolan beaktas. Med vårdnadshavares tillstånd kan även andra dokument utnyttjas.

Beslutet om särskilt stöd är ett förvaltningsbeslut som fattas av undervisningschefen. I beslutet beskrivs barnets huvudsakliga undervisningsgrupp, eventuella tolknings- och biträdestjänster, andra tjänster som barnet behöver samt vid behov undantagsarrangemang i förskoleundervisningen. Innan ett beslut om särskilt stöd kan fattas måste barnet och vårdnadshavaren höras. Hörandet anordnas som en del av den pedagogiska utredningen. Barnets hörande anordnas utgående från barnets utvecklingsnivå. Vid hörande genomgås barnets upplevelser av vad som är svårt och på vilket sätt barnet kan stödas.

För barn med förlängd läroplikt fattas beslut om särskilt stöd i samband med beslut om förlängd läroplikt. Ifall ett beslut om särskilt stöd fattas under förskoletiden utan att barnet fått intensifierat stöd, ska beslutet grunda sig på en omvärdering av barnets situation, till exempel som följd av en olycka eller svår sjukdom.

Beslutet om särskilt stöd granskas före skolstarten eller ifall barnets stödbehov ändras. Ett beslut om särskilt stöd granskas med en ny pedagogisk utredning. På basis av denna pedagogiska utredning fattas ett nytt beslut om särskilt stöd eller ett beslut om avslutande av särskilt stöd och övergång till intensifierat stöd.

Då en pedagogisk utredning görs inför skolstarten deltar skolpsykologen och/eller specialläraren i uppgörandet av den pedagogiska utredningen. En pedagogisk utredning görs inför skolstarten även för barn som i förskolan fått intensifierat stöd men som personalen anser att eventuellt är i behov av särskilt stöd i åk 1.

4.5.1 Individuell plan för hur undervisningen ordnas

Ett barn som fått ett beslut om särskilt stöd ska ges specialundervisning i enlighet med en individuell plan för hur undervisningen ordnas (IP). Syftet med de pedagogiska lösningarna i specialundervisningen, t.ex. lösningar som gäller undervisningen och arbetsätten eller material och redskap, är att säkerställa barnets lärande. Utöver de pedagogiska lösningarna har ett barn som får särskilt stöd också rätt till alla andra stödåtgärder i förskoleundervisningen.

I den individuella planen definieras målen för barnets växande och lärande samt de pedagogiska lösningar och andra stödåtgärder som barnet behöver utgående från den pedagogiska utredningen. De svenskspråkiga förskolorna i Esbo använder en gemensam blankett för den individuella planen. En individuell plan (IP) ersätter plan för barnets lärande för dessa barn.

Den individuella planen görs upp av läraren och (konsultativ) specialbarntädgårdslärare tillsammans med barnet och barnets vårdnadshavare. Vid behov med den övriga personalen i förskolegruppen och/eller andra sakkunniga, i uppgörandet av den individuella planen.

I den individuella planen definieras också principer för uppföljning och utvärdering av barnets framsteg. Den individuella planen ska följas upp så att den motsvarar barnets behov, dock minst två gånger under förskoleåret, och innehållet ska justeras alltid då barnets behov av stöd eller mål förändras.

Den individuella planen omfattar också barnets stöd inom den kompletterande dagvården. Om barnet deltar i småbarnspedagogik på sommaren före skolstarten ska stödåtgärderna planeras så att de täcker även denna tid.

4.6 Stödformer som fastställs i lagen om grundläggande utbildning

Specialundervisning på deltid

Ett barn som har svårigheter i sitt lärande eller sin skolgång har rätt att få specialundervisning på deltid vid sidan om den övriga förskoleundervisningen. Specialundervisning på deltid ges barn som till exempel har språkliga, matematiska eller motoriska svårigheter eller svårigheter med självkontroll, uppmärksamhet eller sociala färdigheter. Målet med specialundervisningen på deltid är att stärka barnets inlärningsförutsättningar och förebygga svårigheter i utvecklingen och lärandet. Specialundervisning på deltid ges på alla nivåer av stöd.

Specialundervisningen på deltid ska ordnas flexibelt som kompanjonundervisning, i en liten grupp eller som individuell undervisning. Alla vårdnadshavare ska informeras om hur specialundervisning på deltid genomförs i förskolan. Förskolepersonalen ska tillsammans och i samråd med barnet och vårdnadshavaren planera specialundervisningen på deltid samt bedöma behovet och effekten av undervisningen i fråga. Målen för och innehållet i specialundervisningen på deltid ska integreras i barnets övriga undervisning.

Specialundervisning på deltid innebär på alla stödnivåer att undervisning och stöd för ett barn förverkligas med stöd av specialpedagogiskt kunnande.

I de svenska förskolorna i Esbo arbetar även en speciallärare regelbundet. Målet med speciallärarens arbete i förskolan är att befrämja barnets förutsättningar för växande och lärande samt att stöda barn med eventuella svårigheterna i växande och lärande. Speciellt förstärks alla barns grundläggande färdigheter inför skolstarten.

Speciallärarens arbete riktas huvudsakligen till hela barngruppen. Specialläraren kan även arbeta med mindre grupper eller vid behov individuellt med barnet och då ska speciallärarens arbete planeras så att det enskilda barnet får det stöd som är definierat i planen för barnets lärande eller den individuella planen (IP).

Tjänster och särskilda hjälpmedel som förutsätts för att kunna delta i undervisningen

Ett barn har på alla nivåer av stöd rätt att avgiftsfritt få de tolknings- och biträdestjänster, övriga undervisningstjänster och särskilda hjälpmedel som förutsätts för att barnet ska kunna delta i undervisningen. Syftet är att garantera barnet grundläggande förutsättningar för växande och lärande samt tillgängliga lärmiljöer med möjlighet till socialt samspel.

Ett barn ska vid behov få tolkning på grund av till exempel hörselskada eller specifika språkliga svårigheter. Barnet kan också ha behov av kommunikationsmetoder som stödjer eller ersätter tal, till exempel olika symbolsystem. Även läraren kan stödja barnets kommunikation med hjälp av tecken eller andra symboler.

Det stöd som biträdet ger ska hjälpa barnet att klara sig självständigt, ta egna initiativ och utveckla en positiv självkänsla. Bitrådets stöd kan riktas till ett enskilt barn eller till hela förskolegruppen. Lärarens uppgift är att planera, undervisa, stödja och utvärdera barnets och hela gruppens lärande och arbete. Biträdet ska handleda och stödja barnet i dagliga situationer och hjälpa barnet att utföra uppgifter enligt lärarens eller andra sakkunnigas anvisningar. Lärarna och biträdena ska planera och utvärdera sitt arbete tillsammans och vid behov med den övriga förskolepersonalen.

Ett barn kan behöva särskilda hjälpmedel för att se, höra, röra sig eller för något annat fysiskt behov. Barnet kan också ha specifika behov för lärandet. I sådana fall kan man till exempel använda olika

datatekniska tillämpningar, talböcker, konkretiseringsmaterial i matematik eller hjälpmedel som stödjer koncentrationen. Hjälpmedlen ska användas systematiskt och användningen och behovet ska regelbundet utvärderas.

De som arbetar med barnet ska tillsammans och vid behov med hjälp av andra sakkunniga planera användningen av de tjänster och hjälpmedel som förutsätts för att barnet ska kunna delta i förskoleundervisningen.

Tolknings- och biträdestjänster och övriga undervisningstjänster och särskilda hjälpmedel beviljas på basis av ett skiljt beslut av undervisningschefen. Därutöver kan barnet ha stödtjänster utanför förskolan. Dessa stödtjänster kan inkluderas i plan för barnets lärande eller den individuella planen och således ses som ett komplement till stödet för barnet i förskoleundervisningen.

Placering i förminskad/integrerad förskolegrupp (Finno daghem)

Ett barn, vars stödbehov i växande och lärande är sådana att förskoleundervisning i en liten grupp med specialbarntädgårdslärare är ändamålsenlig, kan placeras i en förminskad/integrerad förskolegrupp i Finno daghem. Beslutet fattas av undervisningschefen.

Elevvård som stöd

Barnet kan också behöva stöd inom den individuella elevvården. Det elevvårdande stödet grundar sig på frivillighet och förutsätter vårdnadshavarens samtycke.

Förlängd läroplikt

Om det är uppenbart att ett barn på grund av handikapp eller sjukdom inte på nio år kan nå de mål som ställts upp för den grundläggande utbildningen, blir barnet läropliktigt ett år tidigare än vad som bestäms i lagen om grundläggande utbildning. Läroplikten upphör när den grundläggande utbildningens lärokurs har fullgjorts eller när det har förflutit 11 år sedan läroplikten för barnet som omfattas av förlängd läroplikt började. För barn som omfattas av förlängd läroplikt kan förskoleundervisningen omfatta ett eller två år. Syftet är att förbättra barnets förutsättningar att klara den grundläggande utbildningen så bra som möjligt.

Gravt handikappade barn omfattas av förlängd läroplikt. Också en svår sjukdom kan vara orsak till förlängd läroplikt. Ett beslut om förlängd läroplikt fattas i allmänhet innan barnet blir läropliktigt. Då fattas också ett beslut om särskilt stöd för barnet. En individuell plan för hur undervisningen ordnas ska utarbetas för barnet då förskoleundervisningen inleds. Alla barn har rätt till förskoleundervisning året innan läroplikten börjar. Barn som omfattas av förlängd läroplikt har rätt till förskoleundervisning från och med början av höstterminen det år barnet fyller fem år. Ett beslut om förlängd läroplikt behövs innan förskoleundervisningen inleds för att rätten ska kunna uppfyllas.

Sektorsövergripande samarbete är en förutsättning för att ett barn ska kunna hänvisas till stöd i ett tillräckligt tidigt skede. Barnets vårdnadshavare ska i tillräckligt god tid få information om de olika alternativen av förlängd läroplikt och om konsekvenserna av olika val. Vårdnadshavaren avgör om barnet ska delta i den frivilliga förskoleundervisningen. Hur länge barnet ska gå i förskola och när barnet ska inleda den grundläggande utbildningen ska planeras utgående från barnets framsteg, behov av stöd och situation som helhet.

Förskoleundervisningen för barn som omfattas av förlängd läroplikt kan ordnas på tre olika sätt:

- Barnet börjar i frivillig förskoleundervisning det år barnet fyller fem år, fortsätter följande år inom den läropliktsenliga förskoleundervisningen och inleder därefter den grundläggande utbildningen.
- Barnet inleder den läropliktsenliga förskoleundervisningen det år barnet fyller sex år, deltar i förskoleundervisningen ett år och inleder därefter den grundläggande utbildningen.
- Barnet inleder den läropliktsenliga förskoleundervisningen det år barnet fyller sex år och deltar i förskoleundervisningen två år. Barnet inleder då den grundläggande utbildningen ett år senare än vad som föreskrivs, det vill säga det år barnet fyller åtta år. Ett separat förvaltningsbeslut ska fattas om den grundläggande utbildningen inleds senare än vad som föreskrivs.

Beslut om förlängd läroplikt och beslut om särskilt stöd fattas av undervisningschef. Ifall barnet deltar i frivillig förskoleundervisning det år barnet fyller fem år anordnas detta i en daghemsgrupp. För barn med beslut om förlängd läroplikt anordnas stöd i enlighet med principer för särskilt stöd och det uppgörs även en individuell plan (IP) för barnet.